

परिवर्तन गाउँपालिका
संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन

तथा

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि, २०८१

परिवर्तन गाउँ कार्यपालिका

रोल्पा

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

२०८१

०११११
वि. वि. एव.
संयोजक अधिकारी

०११११
संयोजक अधिकारी

परिवर्तन गाउँपालिका

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि, २०८१

प्रस्तावना :

गउँपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयसँग सम्बन्धित योजन, कार्यक्रम तथा आयोजन सम्बन्धी प्रस्तावको संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन व प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी अध्ययन, प्रतिवेदन तयारी, स्वीकृति, प्रस्ताव कार्यन्वयन तथा अनुगमन प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन वञ्छनीय भएकोले,

गउँ कार्यपालिकाले वातावरण तथा प्रकृतिक श्रोत संरक्षण ऐन, २०७७ को दफा ६६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो कार्यविधिको नाम "संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि, २०८१" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि प्रचलित सङ्घीय कानूनले गउँपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने भनी तोकिएको विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माण कार्य व आयोजन कार्यन्वयन गर्ने सरकारी, अर्धसरकारी, गैर सरकारी, समुदायम आधारित संस्थ र व्यक्ति व कम्पनीको हकमा समेत लागू हुनेछ ।

(३) यो कार्यविधि गउँपालिकाको स्थानीय राजपत्रम प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय व प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलगेम यस कार्यविधिम, -

(क) "ऐन" भन्नेले गउँपालिकाको वातावरण तथा प्रकृतिक श्रोत संरक्षण ऐन, २०७७ सम्झनु पर्छ ।

- (ख) "कार्यपालिका" भन्नाले गऊँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (ग) "कार्यसूची" भन्नाले वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यस कार्यविधि बमोजिम स्वीकृत कार्यसूची सम्झनु पर्छ ।
- (घ) "कार्यलय" भन्नाले गऊँ कार्यपालिकाको कार्यलय र सो अन्तर्गत वतवरण तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय हेर्ने शख/एक ईलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) "गऊँपालिका" भन्नाले परिवर्तन गऊँपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (च) "प्रस्ताव" भन्नाले विद्यमान वतवरणीय अवस्थाम परिवर्तन ल्याउन सक्ने किसिमको विकास कार्य, भौतिक क्रियकल्प व भू-उपयोगमा कुनै परिवर्तन गर्ने कुनै योजना, आयोजन व कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रस्ताव सम्झनु पर्छ ।
- (छ) "प्रस्तावक" भन्नाले प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि निवेदन दिने व प्रस्ताव कार्यन्वयन गर्न स्वीकृति प्राप्त व्यक्ति व सरकारी, अर्धसरकारी व गैरसरकारी निकाय व संस्था सम्झनु पर्छ ।
- (ज) "प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण" भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यन्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वतवरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पर्ने व नपर्ने सम्बन्धमा यकीन गर्नुका साथै त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपयुक्त निराकरण व न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपयुक्त सम्बन्धमा विश्लेषणत्मक रूपमा गरिने अध्ययन तथा मूल्यङ्कन सम्झनु पर्छ ।
- (झ) "वातावरण" भन्नाले प्रकृतिक, साँस्कृतिक र सामाजिक प्रणाली, आर्थिक तथा मानवीय क्रियकल्प र यिनका अवयवहरू तथा ती अवयवहरूको बीचको अन्तरक्रिय तथा अन्तरसम्बन्ध सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "वतवरणीय अध्ययन" भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यन्वयन गर्दा त्यसबाट वतवरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव निराकरण व न्यूनीकरण गर्नको लागि अवलम्बन गरिने उपयुक्त सम्बन्धमा गरिने संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन, प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण र वतवरणीय प्रभाव मूल्यङ्कन सम्झनु पर्छ ।

सुक बहादुर बुढा जोर
अध्यक्ष

सुक बहादुर बुढा जोर
अध्यक्ष

- (ट) "व त वरणीय अध्ययन प्रतिवेदन" भन्ना ले संक्षिप्त व त वरणीय अध्ययन, प्ररम्भिक व त वरणीय परिक्षण व व त वरणीय प्रभव मूल्यङ्कन सम्बन्धम त्तर गगिाको प्रतिवेदन सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) "व त वरणीय प्रभव मूल्यकन" भन्ना ले कुनै प्रस्तवको क्यर्यन्वयन गर्ब सो प्रस्तवले व त वरणम उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभव पर्ने व नपर्ने सम्बन्धम यकीन गर्नुका सथै त्यस्तो प्रभवलाई कुनै उपयद्दर निरकरण व न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपयको सम्बन्धम विस्तृत रुपम गरिने अध्ययन तथ मूल्यङ्कन सम्झनु पर्छ ।
- (ड) "व्यवसयिक क्यर्ययोजन" भन्ना ले प्रस्तवकले क्यर्यन्वयन गर्ने विस्तृत परियोजन प्रतिवेदन तयर गर्नुपर्ने बहेकका आयोजन व क्यर्यक्रमम हुने लगनी र प्रतिफलको विश्लेषण सहितको क्यर्ययोजन सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) "विस्तृत परियोजन प्रतिवेदन" भन्ना ले प्रस्तवकले क्यर्यन्वयन गर्ने विक्कस निर्माणसंग सम्बन्धित परियोजनको प्रविधिक र आर्थिक पक्षहरू विश्लेषण गरिएको विस्तृत प्रतिवेदन सम्झनु पर्छ ।
- (ण) "संक्षिप्त व त वरणीय अध्ययन" भन्ना ले कुनै प्रस्तवको क्यर्यन्वयन गर्ब त्यसबट व त वरणम पर्ने प्रतिकूल प्रभव निरकरण व न्यूनीकरण गर्नको लागि अवलम्बन गरिने उपयको सम्बन्धम संक्षिप्त रुपम गरिने अध्ययन सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

प्रस्ताव छनौट तथा कार्यसूची सम्बन्धी व्यवस्था

३. प्रस्ताव छनौट तथा सूची तयार गर्ने: (१) कार्यलयले स्वीकृत बर्षिक कार्यक्रम तथा कार्ययोजनको आधारमा वतवरणीय अध्ययन आवश्यक पर्ने विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य व आयोजन तथा कार्यक्रम पहिचन गरी सूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचीमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६२ (क) बमोजिम गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गरिने स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवं मटोजन्य वस्तुको विक्री सम्बन्धी कार्य समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम वतवरणीय अध्ययन आवश्यक पर्ने आयोजन तथा कार्यक्रमको पहिचन तथा सूची तयार गर्दा सङ्घीय वतवरण संरक्षण नियमवली, २०७७ को आधारमा संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन, प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण र वतवरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनका लागि छुट्टै छुट्टै सूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको सूची तयार गर्दा यस कार्यविधिको अनुसूची -१ मा उल्लिखित सीमा (श्रेसहोल्ड) अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

(५) कार्यलयले वतवरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने आयोजन व कार्यक्रमको विस्तृत परियोजन प्रतिवेदन व व्यवसायिक कार्ययोजन तयार भए पश्चात वतवरणीय अध्ययन गर्ने गरउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्दा अनुसूची -२ मा उल्लिखित वतवरणीय अध्ययन सम्बन्धी प्रवाह चित्र, प्रभाव पहिचन तथा अध्ययन सूची र औजारको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

४. कार्यसूची तयारी तथा स्वीकृति गर्नुपर्ने: (१) प्रस्तावकले संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययनको लागि अनुसूची -३ र प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षणको लागि अनुसूची -४ बमोजिमको ढाँचामा प्रत्येक आयोजन व कार्यक्रमको लागि छुट्टै छुट्टै कार्यसूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तयार गरिएको कार्यसूची स्वीकृतिको लागि वतवरण विषय हेर्ने शाखा/एक ईम पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको कार्यसूची स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुअघि विषयसँग सम्बन्धित शाखको राय सुझाव सहित पेश गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्यसूची भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूची भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मर्फत अध्यक्षले आवश्यक जाँचबुझ गरी पेश भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) को प्रयोजनको लगी दिन गणन गर्दा थप कागजत माग गरेकोमा त्यस्तो कागजत प्राप्त भएको मितिबाट र कुनै विषयमा थप स्पष्ट गर्न लेखि पठाएकोमा त्यस्तो विषयमा स्पष्ट भई आएको मितिबाट गणन गरिनेछ ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम कार्यसूची स्वीकृत गर्दा दफा १४ को उपदफा (१) बमोजिम गठित प्राविधिक समितिको सिफारिशमा गर्नु पर्नेछ ।

५. सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने: (१) प्रस्तावकले वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयरीको सिलसिलामा प्रस्तावको कार्यन्वयनबाट प्रभावित हुने क्षेत्रमा प्रस्तावको बारेमा सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजन गरी राय सुझाव सङ्कलन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई गर्दा प्रस्तावकले प्रभावित स्थानीय समुदाय, वन उपभोक्ता समूह गठन भएको भए सो समूहका प्रतिनिधि, वडा अध्यक्ष व वडा समितिका प्रतिनिधिको रोहवरमा गरनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने प्रयोजनका लागि प्रस्तावकले सोको मिति, समय, स्थान र आयोजन तथा कार्यक्रमको सम्बन्धमा प्रचार प्रसार गर्नको लागि स्थानीय पत्रपत्रिका, रेडियो व अन्य सञ्चार माध्यमको प्रयोग गर्नुका साथै सम्बन्धित वडा कार्यालय र आयोजन क्षेत्रको कुनै सार्वजनिक स्थलमा सूचना समेत टाँस गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम गरिने सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रममा आयोजन तथा कार्यक्रमबाट प्रभावित क्षेत्रका नागरिक, समुदाय तथा महिला, बालबालिका, अपङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक तथा जोखिम रहेका वर्गको सहभागिता सुनिश्चित गर्न प्रस्तावकले उपदफा (२) बमोजिमको सूचना स्थानीय पत्रपत्रिका, रेडियो र अन्य सञ्चार माध्यमबाट सम्भव भएसम्म स्थानीय भाषामा समेत प्रचार प्रसार गर्नु पर्नेछ ।

(५) प्रस्तवकले आयोजन तथा कार्यक्रमले समेट्ने भौगोलिक क्षेत्रको आधारम आवश्यकत अनुसार एकभन्दा बढी स्थानमा सर्वजनिक सुनुवईको आयोजन गर्नु पर्नेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम आयोजन गरिएको सर्वजनिक सुनुवईम भएको उपस्थिति, सुनुवईबाट प्राप्त सुझाव, तस्वीर तथा श्रव्य-दृश्य समग्री समेत वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

(७) सर्वजनिक सुनुवई कार्यक्रम सम्बन्धी विस्तृत ढाँचा तथा प्रक्रिया अनुसूची -५ मा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ३

प्रतिवेदन तयारी तथा स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था

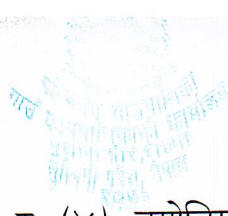
६. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी: (१) दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृत कार्यसूची र दफा ५ बमोजिम आयोजन हुने सर्वजनिक सुनुवईबाट प्राप्त सुझाव समेतको आधारम प्रस्तवकले प्रत्येक आयोजन तथा कार्यक्रमको लागि छुट्टै छुट्टै वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदनको ढाँचा अनुसूची -६ तथा प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा अनुसूची -७ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन तयार गर्दा प्रस्तवकले प्रस्तव कार्यक्रमको हुने गाउँपालिका वा त्यस क्षेत्रका सम्बन्धित सरोकारवाल निकार व्यक्ति वा संस्थालाई सो प्रस्तवको कार्यन्वयनबाट वतवरणमा पर्न सक्ने प्रभावको सम्बन्धमा सात दिनभित्र लिखित सुझाव उपलब्ध गराउन अनुसूची -८ बमोजिमको ढाँचामा कार्यलय, शैक्षिक संस्थ, स्वस्थ संस्थ वा कुनै सर्वजनिक स्थलमा सूचना टाँस गरी मुचुल्का तयार गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको सूचना कुनै एक स्थानीय पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गरी आफ्नो वेबसाइट भएमा सोमा समेत प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) र (४) बमोजिम सूचन तँस व प्रकाशन भएकोम सो सम्बन्धम कसैको रायसुझव भए सूचनम उल्लिखित व्यवधिभित्र सापत्नधित प्रस्तवकालर्द आफ्नो राय सुझव दिन सकिनेछ ।

(६) दफा ४ को उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृत कार्यसूची तथ उपदफा (१) बमोजिम वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयर गर्ब प्रस्तवकले डेस्क अध्ययन, स्थलगत भ्रमण, अवलोकन र प्रभव क्षेत्रक लक्षित समुदाय तथ सरोकारवलसँग अन्तरक्रिय गरी तथ्यङ्क तथ सूचन संकलन गर्नु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (१) बमोजिमको वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदनम प्रस्तवकले प्रस्तव कार्यन्वयन गर्ने क्रमम वतवरणम पर्नसक्ने सकारत्मक प्रभव बढोत्तरी तथ नकारत्मक प्रभव न्यूनीकरणको लागि अपनउन सकिने विभिन्न विकल्पहरुको विस्तृत विश्लेषण गरी त्यस्त विकल्पहरुमध्ये वतवरणीय दृष्टिकोणले प्रस्तव कार्यन्वयन गर्न उपयुक्त हुने विकल्प र सो विकल्प कार्यन्वयन गर्न सकिने आधार र कारण समवेश गर्नु पर्नेछ ।

(८) प्रस्तवकले वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयर गर्ब अनुसूची -९ मा उल्लिखित विज्ञ मर्फत तयर गर्नु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम वतवरणीय अध्ययन कार्यम संलग्न विज्ञहरु स्थलगत अध्ययन, अवलोकन, राय परमर्श र अन्तरक्रियक लागि आयोजन तथ कार्यक्रमको प्रस्तवित स्थलम अनिवर्य रूपम उपस्थित हुनु पर्नेछ ।

(१०) वतवरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्यसूची तथ वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नेपाली भषम तयर गर्नु पर्नेछ ।

तर कार्यसूची तथ प्रतिवेदनम उल्लेख गरिने प्रविधिक शब्दवलीको लागि नेपाली भष प्रयोग गर्ब शब्दको आशयम नै तत्त्विक फरक पर्ने भएम त्यस्त शब्द अंग्रेजी भषम उल्लेख गर्न यस व्यवस्थले बाधा पुरयाएको मनिने छैन ।

(११) उपदफा (१०) म जुनसुकै कुर लेखिएको भएत पनि विदेशी लगानी भएक प्रस्तवको हकम तयर गरिने वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यसूची नेपाली वा अङ्ग्रेजी भषम तयर गर्न सकिनेछ ।

(१२) उपदफा (११) बमोजिम अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यसूची अङ्ग्रेजी भाषाम तयार गरिएको अवस्थाम सोको कार्यकारी सरांश सहितको संक्षिप्त प्रतिवेदन नेपाली भाषाम समेत तयार गर्नु पर्नेछ ।

(१३) प्रस्तवकले वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्दा वतवरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा वतवरण संरक्षण नियमवली, २०७७ ले तोकेअनुसारको मपदण्ड र गुणस्तर कायम हुने गरी यस कार्यविधिले निर्धारण गरेको ढाँचाम तयार गर्नु पर्नेछ ।

(१४) वतवरणीय प्रभाव मूल्यङ्कन प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित सङ्घीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

७. अध्ययन प्रतिवेदनको स्वीकृति: (१) दफा ६ बमोजिम तयार गरिएको संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत अध्यक्ष समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) अध्यक्षले उपदफा (१) बमोजिम पेश भएको संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा प्रारम्भिक वतवरणीय प्रतिवेदन उपर अध्ययन, विश्लेषण तथा पुनरवलोकनको लागि दफा १४ को उपदफा (१) बमोजिम गठित प्रविधिक समितिले पठन गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रविधिक समितिले उपदफा (२) बमोजिम प्रस्तव भएको वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन उपर आवश्यक अध्ययन, परामर्श, जाँचबुझ, विश्लेषण तथा पुनरवलोकन गरी स्वीकृतिको लागि सिफारिश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्रविधिक समितिको सिफारिशको आधारमा प्रस्तवित आयोजन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा वतवरणमा कुनै उल्लेख्य प्रभाव पर्ने नदेखिएमा आवश्यकतानुसार प्रस्तवकले पालन गर्नुपर्ने शर्त तोकिएको संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन भए अध्यक्षले र प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन कार्यपालिकाले स्वीकृत गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्रतिवेदन स्वीकृत गर्दा प्रतिवेदन पेश भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) को प्रयोजनको लागी दिन गणन गर्ब थप क्व गजत मग गरेकोम त्यस्तो क्व गजत प्रस भएको मितिबट र कुनै विषयम थप स्पष्ट गर्न लेखि पठाएकोम त्यस्तो विषयम स्पष्ट भई आएको मितिबट गणन गरिनेछ ।

(७) उपदफा (३) बमोजिम वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदनको अध्ययन तथ जँचबुझ गर्ब त्यस्तो प्रस्तवको थप वतवरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने देखिएम संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययनको हकम प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण गर्न अध्यक्षले र प्ररम्भिक वातावरणीय परीक्षणको हकम वतवरणीय प्रभव मूल्यङ्कन गर्ने गरी क्वर्यपलिकले आदेश दिन सक्नेछ ।

(८) उपदफा (७) अनुसार दिइएको आदेश अनुसार प्रस्तवकले थप अध्ययन गरी प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन भए क्वर्यपलिक समक्ष र वतवरणीय प्रभव मूल्यङ्कन प्रतिवेदन भए प्रदेश क्वनूनले तोकेको निक्कय समक्ष पुनः पेश गर्नु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिमको वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तय र गर्नुपूर्व प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण सम्बन्धी क्वर्यसूची अध्यक्षबट र वतवरणीय प्रभव मूल्यङ्कन सम्बन्धी क्वर्यसूची प्रदेश क्वनूनले तोकेको निक्कयबट स्वीकृत गरउनु पर्नेछ ।

८. प्रतिवेदन परिमार्जन गर्न सकिने: (१) संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन र प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत भई सकेपछि सो प्रतिवेदनम भौतिक पूर्वधर, डिज इन तथ क्षमत र स्वरूपम परिमार्जन गर्नुपर्ने व संरचन स्थानन्तरण व फेरबदल गर्नुपर्ने भएम व आयोजन तथ क्वर्यक्रम क्षमत घटेम व रुख कटन संख्यम थपघट गर्नुपर्ने भएम क्वर्यपलिकले त्यस्तो वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन परिमार्जन गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) म जुनसुकै कुर लेखिएको भएत पनि दफा ७ को उपदफा (६) बमोजिम संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन गरिएकोम प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण व प्ररम्भिक वतवरणीय परीक्षण गरिएकोम वतवरणीय प्रभव मूल्यङ्कन गर्नुपर्ने आदेश दिएको अवस्थम परिमार्जन सम्बन्धी व्यवस्थ लागू हुने छैन ।

परिच्छेद - ४

प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्नु पर्ने: (१) प्रस्तावकले संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन व प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत भएको मितिले तीन वर्षभित्र त्यस्तो प्रस्ताव कार्यान्वयन प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विशेष परिस्थिति सिर्जन भई सो अवधिभित्र प्रस्तावको कार्यान्वयन हुन नसक्ने अवस्था उत्पन्न भएमा प्रस्तावकले संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययनको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष र प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षणको हकमा अध्यक्ष समक्ष स्पष्ट कारण खुलाई म्याद थपका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण प्रतिवेदन भए अध्यक्षले दफा १५ को उपदफा (१) बमोजिमको प्रविधिक समितिबाट जाँचबुझ गरई व्यहोरा मनसिव देखेमा आफ्नो राय सहित कार्यपत्रले पेश गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेश भएको निवेदनको व्यहोरा मनसिव देखेमा कार्यपत्रले बढीमा दुई वर्षको अवधि थप गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) वा (४) बमोजिमको अवधिभित्र प्रस्ताव कार्यान्वयन प्रारम्भ नगर्ने प्रस्तावकले त्यस्तो प्रस्तावको पुनः वतवरणीय अध्ययन गरई स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

१०. वातावरणीय व्यवस्थापन योजना: (१) प्रस्तावकले प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्नुअघि अनुसूची -१० बमोजिमको ढाँचामा वतवरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वतवरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्दा वतवरणीय सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी हुने र नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने क्रियकालपहरमध्ये आयोजन निर्माणको क्रममा र आयोजना सम्पन्न भएपछि अवलम्बन गर्ने क्रियकालपहर समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको वतवरणीय व्यवस्थपन योजनम निरोधत्मक, सुधरत्मक र क्षतिपूर्ति सम्बन्धी क्रियकलपहरु समेत प्रस्तव गर्नु पर्नेछ ।

(४) वतवरणीय व्यवस्थपन योजन तयर गर्दा प्रस्तवकले आयोजन कार्यन्वयन गर्दा वतवरणम पर्न सक्ने प्ररम्भिक, मध्यकालीन र दीर्घकालीन सक्करत्मक प्रभवको बढोत्तरी र नक्करत्मक प्रभवको न्यूनीकरणको लागि अबलम्बन गर्नुपर्ने विधि र प्रक्रिय समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(५) वतवरणीय व्यवस्थपन योजनम प्रस्तवित कार्यहरु सञ्चालन गर्न लग्ने लगतलाई विस्तृत आयोजन प्रतिवेदनम उल्लेख भएकोम सोको क्रियकलप र लगत प्रस्तवकले वतवरण व्यवस्थपन योजनम समवेश गर्नु पर्नेछ ।

(६) प्रस्तवकले वतवरणीय व्यवस्थपन योजनम उल्लिखित क्रियकलपलाई आयोजन तथ कार्यक्रम कार्यन्वयनका लागि तयर गरिने लगत अनुमनम नै समवेश गर्नु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (१) बमोजिम तयर गरेको वतवरणीय व्यवस्थपन योजन कार्यन्वयन प्ररम्भ भएपछि प्रस्तवकले कार्यन्वयनको अवस्थको प्रतिवेदन प्रत्येक छ महिनम कार्यपलिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(८) गाउँपालिकाले आफूले गरेको अनुगमन तथ निरीक्षणको प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक बर्ष समस भएको मितिले एक्कईस दिनभित्र प्रदेश कानूनले तोकेको निक्कयम पठाउनु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम पेश गरेको प्रतिवेदनलाई सत दिनभित्र कार्यलयको सूचन पटी तथ वेवसाईट मर्फत सर्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

११. प्रस्ताव कार्यान्वयन अनुगमन तथा प्रतिवेदन: (१) प्रस्तव कार्यन्वयनको अनुगमन गर्दा प्ररम्भिक एवम् प्रक्रिय अनुगमन, नियमपलन अनुगमन तथ प्रभवको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

(२) प्रस्तवको प्ररम्भिक अनुगमन गर्दा आयोजन व कार्यक्रमको निर्माण कार्य शुरु गर्नुभन्दा अगावै निर्माणस्थल र वरपरका आधारभूत वतवरणीय पक्षको सर्वेक्षण गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रस्तव कार्यन्वयनबाट भएक वतवरणीय परिवर्तन पत्त लगउन कार्यक्रम तथ आयोजन निर्माण र सञ्चलनका क्रमम त्यस क्षेत्रको जनस्वस्थ्य, पर्यावरणीय, सामाजिक र आर्थिक अवस्थ लगयतका सूचकहरुको मूल्यङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

(४) प्रस्तवकले वतवरण संरक्षण सम्बन्धी मपदण्डको पलन गरेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्न वतवरणीय गुणस्तरका विशेष सूचक व प्रदूषणको अवस्थको बारेमा आवधिक व लगतर अनुगमन गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ र यसरी अनुगमन गर्दा वतवरणीय व्यवस्थापन योजनाम प्रस्तवित विषयहरु समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) प्रस्तव कार्यन्वयनबाट सिर्जन हुने सकारत्मक र नकारत्मक प्रभाव, वतवरण संरक्षणका लागि प्रस्तवकले पलन गर्नुपर्ने विषयहरु तथ वतवरणीय प्रभावकारितको अनुगमन सम्बन्धी सूचकहरु समेत प्रतिवेदनम उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमका प्रत्येक सूचकलाई कसले र कुन विधि व तरिकाबाट अनुगमन गर्ने हो सो समेत खुलउनु पर्छ र यस्तो विधि भरपर्दो, सजिलो र आयोजन स्थलम कार्यरत जनशक्तिले अबलम्बन गर्नसक्ने खलको हुनु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमको कार्य प्रस्तवकसँग उपलब्ध जनशक्तिले गर्न सक्ने अवस्थ नभएमा आवश्यकत अनुसार वहास्रोतबाट पूर्ती गरी सम्पदन गर्ने व्यवस्था प्रस्तवकले मिलउनु पर्नेछ ।

(८) आयोजन निर्माण तथ सञ्चलनको विभिन्न चरणका लागि सूचकको प्रकृति हेरी वातावरणीय अनुगमन गर्ने समय तलिका समेत प्रतिवेदनम समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (९) बमोजिम प्रस्तव कार्यन्वयन प्रारम्भिक अनुगमन, प्रभाव अनुगमन तथ नियमपलन अनुगमन सम्बन्धी ढाँचा अनुसूची-११ म तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. अनुगमन सम्बन्धी जिम्मेवारी: (१) संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन तथ प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण सम्बन्धी अध्ययन प्रस्तवको कार्यन्वयनको स्वःअनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रस्तवक स्वयंको हुनेछ ।

(२) प्रस्तवकले प्रत्येक छ महिनम उपदफा (९) बमोजिम स्वःअनुगमन गरी तयार गरेको प्रतिवेदन गाउँपालिकाम पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) गउँपलिक स्वयं प्रस्तवक भएको व अन्य प्रस्तवकबाट कार्यन्वयन गरिने प्रस्तवको अनुगमनका लागि कार्यपालिकाले देख्य बमोजिमको अनुगमन समिति गठन गर्नेछः-

क) उपध्यक्ष	- संयोजक
ख) वतवरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिको संयोजक	- सदस्य
ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
घ) योजना तथा पूर्वधर विभाग शाखा व एकाई प्रमुख	- सदस्य
ङ) वातावरण निरीक्षक	- सदस्य
च) वतवरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा/एकाई प्रमुख	- सदस्य सचिव

(४) समितिले जिल्लास्थित वन कार्यालय, सम्बन्धित निकाय प्रमुख तथा प्रतिनिधि व विषय विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(५) अनुगमन समितिले दफा ११ बमोजिम अनुगमन गरी तयार पारिएको प्रतिवेदन तीस दिनभित्र कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(६) कार्यपालिकाले अनुगमनबाट देखिएका समस्या तथा सुझाव कार्यन्वयनको लागि प्रस्तवकलाई आदेश दिन सक्नेछ र यसरी दिएको आदेशको पालन गर्नु प्रस्तवकको कर्तव्य हुनेछ ।

१३. कार्यान्वयनमा रोक लगाउन सक्ने: (१) यस कार्यविधि तथा वतवरण संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित सङ्घीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई व स्वीकृत भएभन्दा फरक हुने गरी प्रस्तव कार्यन्वयन गर्न गराउन हुँदैन ।

(२) कुनै व्यक्ति, संस्था व निकायले उपदफा (१) विपरितको कार्य गरेको पइएम संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन व प्रारम्भिक वतवरणीय प्रतिवेदन भए कार्यपालिकाले प्रस्तव कार्यन्वयनमा रोक लगाउनेछ र वतवरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको हकमा प्रदेश सरकारको सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै प्रस्तव कार्यन्वयनम रोक लगइएकोम त्यसरी रोक लगइएको कारणबट क्षति पुन गरएम प्रस्तवकले सो वपत कुनै क्रियाको क्षतिपूर्तिको बची गर्न पउने छैन ।

(४) उपदफा (३) म जुनसुकै कुर लेखिएको भएत पनि कार्यन्वयनम रोक लगइएको आयोजनको प्रस्तवकले प्रचलित ऐन बमोजिम वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत गरएम व स्वीकृत वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन बमोजिम आयोजन कार्यन्वयनम सुधर गरेम लगइएको रोक सम्बन्धित निक्कयले फुकुव गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - ५

विविध

१४. प्राविधिक समिति गठन गर्ने: (१) संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन तथ प्रारम्भिक वतवरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूची तथ वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत गर्नुअघि प्राविधिक पक्षहरुको अध्ययन, विश्लेषण र पुनरवलोकन गरी सिफरिश गर्न कार्यपलिकले देहय बमोजिमको प्राविधिक समिति गठन गर्नेछ :-

क) योजन तथ प्राविधिक शख व इकाई प्रमुख	- संयोजक
ख) आयोजन तथ कार्यक्रमसंग सम्बन्धित क्षेत्रको विषयको विज्ञ	- सदस्य
ग) वतवरण तथ विपद व्यवस्थपन विषय हेर्ने शख / एकाई प्रमुख	- सदस्य सचिव

(२) समितिले आवश्यकत अनुसार वन कार्यलय, सम्बन्धित विषयगत निक्कयक प्रमुख तथ प्रतिनिधि व विषय विज्ञलाई बैठकम आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

१५. गुनासो सुनुवाई गर्ने दायित्व: (१) आयोजन तथ कार्यक्रमको वतवरणीय, आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक सबलसंग सम्बन्धित प्रभावित व्यक्ति तथ समुदयको चसो, शिकायत तथ गुनसो प्राप्त गर्ने, सम्बोधन र कार्यन्वयनम सहजीकरण गर्ने प्रयोजनक लागि गुनसो सुनुवाई संयन्त्रको व्यवस्थ गर्ने दायित्व प्रस्तवकको हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम व्यवस्थ भएको संयन्त्रम गुनसो सुन्ने अधिकारी तथ गुनसो सम्बोधन समिति लगयत अन्य उपयुक्त व्यवस्थ गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गुनसो सुनुवई अधिकारीको व्यवस्था नभएको अवस्थामा गुनसो सुनुवई अधिकारीको जिम्मेवारी स्वतः आयोजन प्रमुखको हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम गुनसो सुनुवई सम्बन्धी व्यवस्था गर्न कार्यपालिका ले उपध्यक्षको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय गुनसो सम्बोधन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमको गुनसो सुनुवई संयन्त्रले परियोजन व प्रस्तावसँग सम्बन्धी वतवरीय, आर्थिक, सामाजिक एवम् साँस्कृतिक चसो तथ सबलहरु बरे आवज प्रस्तुत गर्न र सम्बोधन गर्न समयबद्ध तथ परदर्शी कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(६) प्रस्तावकले प्रस्तावित आयोजन तथ कार्यक्रमको विषयमा वड तथ गाउँपालिका स्तरमा सचेतनमूलक अभियान सञ्चालन गरी प्रस्तावित आयोजन तथ कार्यक्रमले सम्बोधन गर्नुपर्ने प्रभावितहरुको हक अधिकार र गुनसो सम्बोधन गर्ने संयन्त्रको बारेमा समुदाय तथ सरोकारवालालाई सुसूचित गरउनु पर्नेछ ।

(७) गुनसो सम्बोधन समिति तथ गुनसो सुन्ने अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

- क) वातावरणीय तथा सामाजिक अवरोध, सम्पत्तिको प्रसि, अधिकार, क्षतिपूर्ति र सहयोग सम्बन्धमा प्रभावितहरुलाई सहयोग गर्ने,
- ख) प्रभावित व्यक्तिहरुको गुनसो प्रस गर्ने, अभिलेख राख्ने, वर्गीकरण गर्ने, प्रथमिकता निर्धारण गर्ने,
- ग) गुनसो प्रस भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सम्बोधन गरी सम्बन्धित र गाउँपालिकालाई जनकारी गरउने,
- घ) गुनसो सम्बोधन सम्बन्धी निर्णय प्रक्रियामा असन्तुष्ट पक्षको पृष्ठपोषणलाई सुनिश्चित गर्ने,
- ङ) प्रस्तावकले तोके बमोजिमका र समितिले आवश्यक देखेका अन्य कामहरु गर्ने ।

-
१६. प्राविधिक सहयोग लिन सक्ने: आयोजन व कार्यक्रमका लागि गरिने वतवरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्य गाउँपालिकाको आन्तरिक जनशक्तिबाट गर्न संभव नभएको अवस्थामा सम्बन्धित विषय विज्ञहरू व व्यवसायिक परामर्शदाताको सहयोग लिन सकिनेछ ।
१७. प्रचलित कानून लागू हुने: यस कार्यविधिम भएको व्यवस्था प्रचलित कानूनसँग बाँझिएमा प्रचलित कानूनको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

अनुसुची - १

(दफा ३ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

गाउँपालिका/नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रका संभाव्य प्रस्तावहरूको वातावरणीय अध्ययनको सीमा (श्रेसहोल्ड)

संश्लेषण र मूल्यांकन
विभिन्न प्रस्तावहरूको
सम्बन्धित प्रस्तावहरूको
सम्बन्धित प्रस्तावहरूको
सम्बन्धित प्रस्तावहरूको

प्रस्तुत वको विषय क्षेत्र	व त व र णी य अ ध य य न क ष वि धि अ नु स र अ ध य य न ग र्नु पर्ने आ यो ज न त थ क र्य क्र म को म प द ण ड		
	संक्षिप्त व त व र णी य अ ध य य न	प्र र षि क व त व र णी य प री क्ष ण	व त व र णी य प्र भ व मू ल्य ङ्क न
वन र वृक्ष रोपण	२० हेक्टरसम्मको क्षेत्रफलमा नयाँ बनस्पति उद्यान, वन वीउ वगैचा र प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) निर्माण गर्ने	२० हेक्टर भन्दा बढीको क्षेत्रफलमा नयाँ बनस्पति उद्यान, वन वीउ वगैचा र प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) निर्माण गर्ने	वन क्षेत्रमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने ल्याण्डफिल साइट निर्माण तथा संचालन गर्ने
वन संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र वा वातावरण संरक्षण क्षेत्रमा नीजि बाहेकका जग्गामा स्थानीय सरकारले उपभोक्ता समूह मार्फत आयोजना निर्माण वा संचालन गर्ने	तराईमा ५० देखि ५०० हेक्टरसम्म र पहाडमा ५० देखि २५० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा एकल प्रजातीका स्वदेशी विरुवा एकै ब्लाकमा वृक्षारोपण गर्ने	तराईमा ५०० हेक्टरसम्म र पहाडमा २५० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा एकल प्रजातीका स्वदेशी विरुवा एकै ब्लाकमा वृक्षारोपण गर्ने	तराईमा ५०० हेक्टर भन्दा बढी र पहाडमा २५० हेक्टर भन्दा बढीको क्षेत्रफलमा एकल प्रजातीका स्वदेशी विरुवा एकै ब्लाकमा वृक्षारोपण गर्ने
१ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र अन्य प्रयोजनको	सार्वजनिक बुट्यान क्षेत्रमा जडिबुटी वा सुगन्धित वनस्पतिको व्यवसायिक उत्पादनको लागि जडिबुटी केन्द्र स्थापना गर्ने	१ देखि ५ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र अन्य	विद्युत प्रसारण लाइन बाहेक अन्य प्रयोजनका

	लागि प्रयोग गर्ने	प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्ने	लागि ५ हेक्टरभन्दा बढी वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने
पर्यटन	२५ देखि ५० वेडसम्मको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने	५१ देखि १०० वेडसम्मको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने माछा वा अन्य जलचर भएको कुनै नदी वा तालमा इञ्जिन जडित उपकरण र इन्धन ज्वलन गरी रयापिटड कार्य वा क्रुज संचालन गर्ने । तालमा स्थापना हुने हाउस बोट (तैरने घर) संचालन गर्ने	१०० वेडभन्दा बढी क्षमताको होटल वा रिसोर्ट स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने
सडक तथा यातायात	१०० मिटर लम्बाईसम्मको पुल निर्माण गर्ने स्थानीय सडक स्तरोन्नति गर्ने	१०० मिटरभन्दा बढी लम्बाईका पुल (झोलुङ्गे पुल समेत) निर्माण गर्ने २५ किलोमिटरसम्म लम्बाईको नयाँ सडक निर्माण गर्ने १ देखि ५ कि.मि. सम्मको केबलकार मार्ग निर्माण गर्ने	२५ कि.मि. भन्दा बढी लम्बाई हुने कुनै पनि नयाँ सडक निर्माण गर्ने ५ कि.मि. भन्दा लामो केबलकार मार्ग निर्माण गर्ने
		५ देखि ५० कि.मि. सम्मको रज्जुमार्ग निर्माण गर्ने	५० कि.मि. भन्दा बढी रज्जुमार्ग निर्माण गर्ने

		<p>सडक प्रयोजनका लागि १ देखि ३ किलोमिटर लागि ३ देखि ३ किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाइको सुरङ्ग बनाउने</p>	<p>सडक प्रयोजनका लागि ३ किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाइको सुरङ्ग बनाउने</p>
		<p>चारपाइग्रे सवारी सञ्चालन हुने आकाशे पुल (पलाई ओभर) निर्माण गर्ने</p> <p>सार्वजनिक यातायातको लागि मोनो रेलमार्ग सञ्चालन गर्ने</p> <p>१०० हेक्टरभन्दा बढीको लिफ्ट सिंचाई आयोजना निर्माण गर्ने</p> <p>तराई वा भित्री मधेशमा २०० देखि २,००० हेक्टरसम्मको क्षेत्र सिंचाई गर्ने</p> <p>पहाडी उपत्यका र टारमा २५ देखि ५०० हेक्टरसम्मको क्षेत्र सिंचाई गर्ने</p> <p>पहाडी भिरालो पाखा वा पर्वतीय क्षेत्रमा २५ देखि २०० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा सिंचाई गर्ने</p> <p>सिंचाईको पुनरुत्थान प्रणाली अन्तर्गत विद्यमान प्रणाली भित्रका सिंचाई आयोजनामा नयाँ हेडवर्क्स निर्माण वा मूल नहर परिवर्तन हुने कुनै पनि पुनरुत्थान आयोजना संचालन गर्ने</p> <p>२५ देखि १०० जनासम्म स्थायी बसोबास भएका जनसंख्या विस्थापित गर्ने कुनै पनि</p>	<p>बहुउद्देश्यीय जलाशयको निर्माण गर्ने</p> <p>तराई वा भित्री मधेशमा २,००० हेक्टर भन्दा बढीको क्षेत्र सिंचाई गर्ने</p> <p>पहाडी उपत्यका र टारमा ५०० हेक्टर भन्दा बढीको क्षेत्र सिंचाई गर्ने</p> <p>पहाडी भिरालो पाखो वा पर्वतीय क्षेत्रमा २०० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्र सिंचाई गर्ने</p> <p>१०० जना भन्दा बढी स्थायी बसोबास भएका जनसंख्या विस्थापित गर्ने कुनै पनि जलस्रोत</p>
<p>उर्ज, जलस्रोत र सिंचाई</p>	<p>१०० हेक्टरसम्म लिफ्ट सिंचाई आयोजना निर्माण गर्ने</p>		

विकास कार्य गर्ने	जलस्रोत विकास कार्य गर्ने	
विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि ५ हेक्टरभन्दा बढी वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने	१० किलोमिटर भन्दा बढी लम्बाईको नदी नियन्त्रणको कार्य गर्ने	६६ के.भि.सम्मको विद्युत प्रसारण लाइन आयोजनाको लागि वन क्षेत्रको प्रयोग गर्ने
	१३२ के.भि. वा सोभन्दा बढी क्षमताको विद्युत प्रसारण लाइन निर्माण गर्ने	
	विद्यमान २२० के.भि. वा सो भन्दा बढी क्षमताको विद्युत प्रसारण लाइनबाट ट्याप गरी नयाँ आउटडोर सर्क्युलेशन निर्माण गर्ने	
	१ देखि ५० मेगावाट क्षमता सम्मको जलविद्युत उत्पादन आयोजना निर्माण गर्ने	
	१५०० घनमिटर भन्दा बढी क्षमताको वायोर्यास प्लाण्ट निर्माण गर्ने	
१० मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको सौर्य उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना संचालन गर्ने	१ देखि १० मेगावाट क्षमतासम्मको सौर्य उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना संचालन गर्ने	
१० मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना संचालन गर्ने	१ देखि १० मेगावाट क्षमतासम्मको वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना संचालन गर्ने	
२ मेगावाट भन्दा बढी क्षमताको जैविक	०.५ देखि २ मेगावाट क्षमतासम्मको जैविक	

उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने	उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने	उर्जाबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सञ्चालन गर्ने
<p>चिनी उद्योग क्षेत्रभित्रको उखु पेलीसकेपछि निस्कने खोस्टा (Bagasse) बाट विद्युत सहउत्पादन (Co-generation) हुने आयोजना संचालन गर्ने</p>	<p>११ तला वा २५ मिटर भन्दा बढी र १६ तला वा ५० मिटरसम्म उचाई भएका भवन निर्माण गर्ने</p>	<p>१६ तला वा ५० मिटर भन्दा बढी उचाई भएका भवन निर्माण गर्ने</p>
<p>७ देखी १० तल्ला वा १५.५ देखी २५ मिटरसम्म उचाईका भवन निर्माण गर्ने</p>	<p>५,००० देखी १०,००० वर्गमिटर क्षेत्रफलसम्मको Built up Area वा Floor area भएको आवासीय, व्यावसायिक, वा आवासीय र दुबै प्रकृतिको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने</p>	<p>१०,००० वर्गमिटर क्षेत्रफलभन्दा बढीको Built up Area वा Floor area भएको आवासीय, व्यावसायिक, वा आवासीय र दुबै प्रकृतिको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने ।</p>
<p>३००० देखी ५००० वर्गमिटर क्षेत्रफलसम्मको Built up Area वा Floor area भएको आवासीय, व्यावसायिक, वा आवासीय र दुबै प्रकृति भएको भवन निर्माण गर्ने</p>	<p>१,००० देखि २,००० जनासम्म एकैपटक आगमन वा निगमन हुने सिनेमा हल, थिएटर, सामुदायिक भवन रङ्गशाला, कन्सर्ट हल, स्पोर्टस् कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने</p>	<p>२,००० जना भन्दा बढी एकैपटक आगमन वा निगमन हुने सिनेमा हल, थिएटर, सामुदायिक भवन रङ्गशाला, कन्सर्ट हल, स्पोर्टस् कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने</p>
<p>५ देखी १० हेक्टरसम्मको जग्गा विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने</p>	<p>१० देखी १०० हेक्टरसम्मको जग्गा विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने</p>	<p>१०० हेक्टरभन्दा बढीको जग्गा विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने</p>

आवास, भवन,
बस्ती तथा शहरी
विकास

	<p>१ देखी ५ हेक्टरसम्मको Hard Surface Payment को Bus Park वा Parking lot निर्माण गर्ने</p> <p>५००० देखि १०,००० लिटरसम्म दैनिक पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा संचालन गर्ने</p>	<p>५ हेक्टर भन्दा बढीको Hard Surface Payment को Bus Park वा Parking lot निर्माण गर्ने</p> <p>१०,००० देखि २०,००० लिटरसम्म दैनिक पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा संचालन गर्ने</p> <p>१ देखि ५ हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा आवास विकास गर्ने</p> <p>२०,००० घनमिटरभन्दा बढी माटो पुर्ने तथा माटो काटी Site Develop गर्ने</p>	<p>२०,००० लिटर भन्दा बढी दैनिक पानीको प्रयोग हुने भवन निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने</p> <p>५ हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा आवास विकास गर्ने</p> <p>कृषि योग्य भूमिमा शहरीकरण गर्ने</p>
<p>उद्योग र व्यवसाय</p>	<p>वन बाहेक अन्य क्षेत्रमा १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा औद्योगिक ग्राम स्थापना गर्ने</p> <p>दैनिक २५ मेट्रिक टनसम्म वालुवा प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने</p> <p>नदी नाला सतहबाट दैनिक १०० घनमिटर सम्म वालुवा, ग्राभेल, गिर्खा माटो निकाल्ने</p> <p>मेशिन उपकरणमा १ देखि ५ करोड रुपैया सम्म लगानी भएको वर्कसप (मर्मत संभार समेत) स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने</p>	<p>दैनिक १ मे.ट. भन्दा बढी चिया, कफी, जडिबुटी आदि प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p> <p>दैनिक २५ मेट्रिक टनभन्दा बढी वालुवा प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p> <p>दैनिक १००० मेट्रिक टनसम्म क्षमताको क्रसर उद्योग स्थापना गर्ने</p> <p>दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>	<p>दैनिक १००० मे.ट. भन्दा बढी क्षमताको क्रसर उद्योग स्थापना गर्ने</p>

	<p>पाइपलाइन बाहेक व्यापारिक प्रयोजनको लागि प्रति सेकेण्ड १० लिटर भन्दा बढीको दरले पानी प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>		
	<p>वार्षिक ३ करोड गोटासम्म उत्पादन क्षमता भएको पोलेको इटा, टायल आदि बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने</p>		
	<p>दैनिक १० हजार भन्दा बढी Compressed Bricks Hollow Bricks/Blocks उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>		
	<p>Mosquito Repellent (झोल, क्वाइल, ट्याबलेट, लोसन), धुप आदि उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>		
	<p>परम्परागत घरैलु उद्योग बाहेकका धागो तथा कपडा रङ्गाई वा धुलाई वा छपाई गर्ने उद्योग (गलैचा, पस्मिना समेत) स्थापना गर्ने</p>		
	<p>गाडी, मोटरसाईकल, अटोरिक्सा आदि तथा दैनिक १०० थान भन्दा बढी साइकल/रिक्सा (इन्धन वा विद्युत प्रयोग नगरी) एसेम्बलिङ गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>		
<p>स्वस्थ्य</p>	<p>१६ देखी २५ शैयासम्मको अस्पताल, नर्सिङ</p>	<p>२६ देखी १०० शैयासम्मको अस्पताल, नर्सिङ</p>	<p>१०० शैया भन्दा बढीको अस्पताल, नर्सिङ</p>

	होम वा चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने	होम वा चिकित्सा व्यावसाय सञ्चालन गर्ने	होम वा चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने
खानी	दैनिक २५ मेट्रिक टनसम्म चालुवा प्रशोधन गर्ने	नदीनालाको सतहबाट दैनिक १०० देखी ३०० घ.मि.सम्म चालुवा, ग्राभेल र गिर्खा माटो निकाल्ने	नदीनालाको सतहबाट दैनिक ३०० घ.मि. भन्दा बढी चालुवा, ग्राभेल र गिर्खा माटो निकाल्ने
	साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, चालुवा, ग्राभेल र औद्योगिक माटो र साधारण माटो उत्खननको लागि दैनिक ५० घनमिटर सम्म उत्खनन कार्य गर्ने	साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, चालुवा, ग्राभेल, औद्योगिक माटो र साधारण माटो दैनिक ५० देखी ५०० घनमिटरसम्म उत्खननको कार्य गर्ने	साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा, डेकोरेटिभ ढुङ्गा, चालुवा, ग्राभेल, औद्योगिक माटो र साधारण माटोको लागि दैनिक ५०० घ.मि. भन्दा बढीको उत्खननको कार्य गर्ने
कृषि तथा पशु		महानगर/उपमहानगर क्षेत्रभित्र तराईमा १ हेक्टरभन्दा बढी र अन्य ठाउँमा ०.५ हेक्टर भन्दा बढी क्षेत्रमा कृषि शोक बजार स्थापना गर्ने	पहाडमा १ हेक्टरभन्दा बढी र तराईमा ५ हेक्टरभन्दा बढी राष्ट्रिय वन क्षेत्र कृषिको लागि प्रयोग गर्ने
		अनुमती प्राप्त बधशाला निर्माण गर्ने	
		३०,००० भन्दा बढी पंक्षीजाती पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने	
		१,००० भन्दा बढी टुला चौपाया पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने	
		५,००० भन्दा बढी साना चौपाया (भेडा बाख्रा)	

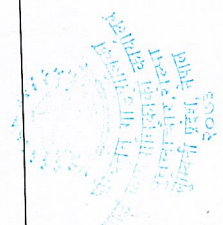
	<p>पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने</p>	
	<p>२,००० भन्दा बढी बंगुरसुंगुर पालनको लागि निर्माण कार्य गर्ने</p>	
	<p>प्यारेण्ट र ग्राण्ड प्यारेण्ट कुखुरापालन तथा ह्याचरी सञ्चालन गर्न निर्माण गर्ने</p>	
	<p>म्याद नाघेका विषादी (सूचीत विषादीको हकमा मात्र) को भण्डारण तथा विसर्जन गर्ने</p>	<p>जीवनाशक विषादी (सूचीत विषादीको हकमा मात्र) प्लाण्ट स्थापना गर्ने</p>
	<p>दैनिक १०,००० भन्दा बढी क्षमताको दुग्ध प्रशोधन (दुग्धको परिकार समेत) उद्योग स्थापना गर्ने</p>	
	<p>१००० मेट्रिन टन भन्दा बढी भण्डारण क्षमता भएको कोल्ड स्टोरेज स्थापना गर्ने</p>	
	<p>दैनिक २ देखि १० मेट्रिक टनसम्म प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>	<p>दैनिक १० मेट्रिक टन भन्दा बढी प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्ने</p>
<p>खानेपानी तथा ढल निर्माण</p>	<p>सेफ इल्ड १०० लिटर प्रति सेकेण्ड (LPS) भन्दा बढीको सतही पानीको स्रोत र सो पानीको ५० देखि ७५ प्रतिशत सम्म सुख्खा समयमा आपूर्ति गर्ने</p>	<p>सेफ इल्ड १०० लिटर प्रति सेकेण्ड (LPS) भन्दा बढी सतही पानीको स्रोत र सो ७५ प्रतिशत भन्दा बढी सुख्खा समयमा आपूर्ति गर्ने</p>
	<p>प्रति सेकेण्ड १०० लिटर भन्दा बढीको दरले</p>	<p>प्रति सेकेण्ड ५०० लिटर भन्दा बढी पानीको</p>

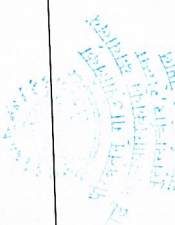
	<p>पानी प्रशोधन गर्ने</p>	<p>स्रोत उपयोग गर्ने खानेपानी स्रोत सम्बन्धी बहुउद्देश्यीय आयोजना सञ्चालन गर्ने</p>	<p>३ कि.मि. भन्दा बढीको सुरुङ निर्माण गरी खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने</p> <p>खानेपानी आयोजना सञ्चालनको लागि १०० जना भन्दा बढी जनसंख्या विस्थापन गर्ने</p> <p>जैविक तथा रासायनिक प्रदुषण हुने स्रोत वा तिनबाट प्रभावित हुन सक्ने भूमिगत जलस्रोतको उपयोग गर्ने</p> <p>२ लाखभन्दा बढी जनसंख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्ने</p> <p>२ लाखभन्दा बढी जनसंख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्न नयाँ स्रोत जोड्ने</p> <p>बार्षिक ५,००० टन भन्दा बढी फोहोर जमीनमा भर्ने</p> <p>१० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको ट्रान्सफर स्टेशन र रिसेर्स रिकोभरी एरिया सम्बन्धी कार्य गर्ने</p>
	<p>पानी प्रशोधन गर्ने</p>	<p>१ देखि ३ कि.मि.सम्मको सुरुङ निर्माण गरी खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने</p> <p>खानेपानी आयोजना सञ्चालनको लागि २५ देखि १०० जनासम्म जनसंख्या विस्थापन गर्ने</p> <p>ट्रिटमेण्ट सहितको ढल निकास सिस्टम समावेश भएका खानेपानी आयोजना सञ्चालन गर्ने</p> <p>५० हजार देखि २ लाखसम्मको जनसंख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्ने</p> <p>५० हजार देखि २ लाखसम्मको जनसंख्यालाई खानेपानी आपूर्ति गर्न नयाँ स्रोत जोड्ने</p> <p>बार्षिक १,००० देखि ५,००० टनसम्म फोहोर जमीनमा भर्ने</p> <p>५ देखि १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको ट्रान्सफर स्टेशन र रिसेर्स रिकोभरी एरिया सम्बन्धी कार्य गर्ने</p>	<p>१० हेक्टर बढी क्षेत्रमा फैलिएको ट्रान्सफर स्टेशन र रिसेर्स रिकोभरी एरिया सम्बन्धी कार्य गर्ने</p>
<p>फोहरसैला व्यवस्थापन</p>			

सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल
 २०७३

	<p>५ देखि १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको रसायन, यान्त्रिक वा जैविक तरिकाबाट फोहोरमैला छनौट गर्ने, केलाउने, तह लगाउने र पुनः प्रयोग गर्ने</p>	<p>१० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको रसायन, यान्त्रिक वा जैविक तरिकाबाट फोहोरमैला छनौट गर्ने, केलाउने, तह लगाउने र पुनः प्रयोग गर्ने</p>
	<p>५०,००० सम्म जनसंख्यालाई टेवा पुर्याउने उद्देश्यले संचालन हुने ढल निकास, सरसफाई वा फोहोर व्यवस्थापन कार्य गर्ने</p>	<p>५०,००० भन्दा बढी जनसंख्यालाई टेवा पुर्याउने उद्देश्यले संचालन हुने ढल निकास, सरसफाई वा फोहोर व्यवस्थापन कार्य गर्ने</p>
	<p>५ देखी १० हेक्टरसम्मको क्षेत्रमा फैलिएको कम्पोष्ट प्लाण्ट सम्बन्धी काम गर्ने</p>	<p>१० हेक्टरभन्दा बढी क्षेत्रमा फैलिएको कम्पोष्ट प्लाण्ट सम्बन्धी काम गर्ने</p>
		<p>कम्तीमा १०,००० जनसंख्या भएको शहरी क्षेत्रबाट निस्बने फोहोरमैला गाड्ने काम गर्ने</p>
	<p>५ एम.एल.डि.(MLD) क्षमतासम्मको ढल व्यवस्थापन आयोजना संचालन गर्ने</p>	<p>५ एम.एल.डि.(MLD) भन्दा बढी क्षमताको ढल व्यवस्थापन आयोजना संचालन गर्ने</p>
		<p>देहायको प्रकृति र जुनसुकै स्तरका खतरापूर्ण फोहोरमैला सम्बन्धी निर्माण काम गर्ने:</p> <p>(क) फोहोरमैला संयन्त्र निर्माण</p> <p>(ख) फोहोरमैला रिकभरी प्लाण्ट निर्माण</p> <p>(ग) फोहोरमैला भर्ने, थुपार्ने वा गाड्ने ठाउँको निर्माण</p>

<p>(घ) फोहरमैला भण्डारण गर्ने ठाउँको निर्माण (ङ) फोहरमैला ट्रिटमेण्ट सुविधाको निर्माण</p>	<p>जोखिमपूर्ण फोहर पदार्थ सम्बन्धी देहायका काम गर्ने:</p> <p>(क) कम्तीमा २५ शैय्या भएको प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल वा नर्सिङ होमबाट निस्कने जैविक जोखिमपूर्ण पदार्थको अन्तिम निष्कासन व्यवस्थापन गर्ने</p> <p>(ख) कुनै पनि हानिकारक पदार्थलाई भष्म वा पुनः प्रयोग गर्नको लागि १ हेक्टर वा सो भन्दा बढी क्षेत्रफलको जमीन प्रयोग गर्ने र उर्जा सम्बन्धी कुनै काम गर्ने</p>	
---	---	---

अनुसूची - २

(दफा ३ को उपदफा ६ सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय प्रभाव पहिचान तथा अध्ययन सूची

प्रस्ताव छनौट तथा सूची तयार गर्ने

(दफा ३ को उपदफा (१) देखी (३) र अनुसूची १ बमोजिम)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन गर्ने
अनुसूची १ को पहिलो महल अन्तर्गत गर्ने
प्रस्ताव)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्ने
(अनुसूची १ को दोश्रो महल अन्तर्गत पर्ने
प्रस्ताव)

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने
(अनुसूची १ को तेस्रो महल अन्तर्गत पर्ने
प्रस्ताव)

कार्यसूची तयार गर्ने
(दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिम अनुसूची
३ को ढाँचामा)

कार्यसूची तयार गर्ने
(दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिम
अनुसूची ४ को ढाँचामा)

कार्यसूची तयार गर्ने
(संघीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम हुने)

कार्यसूची पेश तथा स्वीकृत गर्ने
(दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिम पेश गर्ने र
(३) बमोजिम पेश भएको १५ दिन भित्र स्वीकृत
गर्ने)

कार्यसूची पेश तथा स्वीकृत गर्ने
(दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिम पेश र
(३) बमोजिम पेश भएको १५ दिन भित्र
स्वीकृत गर्ने)

कार्यसूची पेश तथा स्वीकृत गर्ने
(संघीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम हुने)

सार्वजनिक सुनुवाईको सूचना टाँस तथा
प्रकाशन गर्ने (दफा ५ को उपदफा (३) र
(४) बमोजिम)

सार्वजनिक सुनुवाईको सूचना टाँस तथा
प्रकाशन गर्ने (दफा ५ को उपदफा (३) र
(४) बमोजिम)

सार्वजनिक सुनुवाईको सूचना टाँस
तथा प्रकाशन गर्ने (संघीय तथा प्रदेश
कानून बमोजिम हुने)

सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजना गर्ने
(दफा ५ बमोजिम)

सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजना गर्ने
(दफा ५ बमोजिम)

सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजना गर्ने
(संघीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन
तयार गर्ने (दफा ६ को उपदफा (१) र
(२) बमोजिम अनुसूची ६ को ढाँचामा)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन
तयार गर्ने (दफा ६ को उपदफा
(१) र (२) बमोजिम अनुसूची ७ को ढाँचामा)

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन
प्रतिवेदन तयार गर्ने (संघीय तथा
प्रदेश कानून बमोजिम हुने)

सात दिनको सार्वजनिक सूचना टाँस तथा
प्रकाशन गर्ने (दफा ६ को उपदफा (३), (४)
र (५) बमोजिम अनुसूची ८ को ढाँचामा)

सात दिनको सार्वजनिक सूचना टाँस तथा
प्रकाशन गर्ने (दफा ६ को उपदफा (३), (४)
र (५) बमोजिम अनुसूची ८ को ढाँचामा)

सार्वजनिक सूचना टाँस तथा
प्रकाशन गर्ने (संघीय तथा प्रदेश
कानून बमोजिम हुने)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन
पेश गर्ने (दफा ७ को उपदफा (१)
बमोजिम)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण
प्रतिवेदन पेश गर्ने (दफा ७ को उपदफा
(१) बमोजिम)

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
पेश गर्ने (संघीय तथा प्रदेश कानून
बमोजिम हुने)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन
स्वीकृत गर्ने (दफा ७ को उपदफा (४) र
(५) बमोजिम प्राप्त भएको १५ दिन भित्र)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन
स्वीकृत गर्ने (दफा ७ को उपदफा (४) र (५)
बमोजिम प्राप्त भएको १५ दिन भित्र)

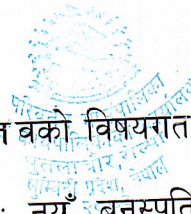
वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन
प्रतिवेदन पेश गर्ने (संघीय तथा प्रदेश
कानून बमोजिम हुने)

प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने
(दफा ९ देखि १५ बमोजिम)

प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने
(कार्यविधिको दफा ९ देखि १५) बमोजिम)

प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने
(संघीय र प्रदेश कानून बमोजिम हुने)

ख. गउँपलिकको अधिकार क्षेत्र भित्रका प्रस्तुत बको विषयगत क्षेत्र तथा प्रकृति :

- वन, वृक्षरोपण तथा हरियली क्षेत्र : नयाँ बनस्पति उद्यन, वन वीउ वगैँचा र प्रणी उद्यन (चिडिय खन) निर्माण, वल उद्यन निर्माण ।
- सडक क्षेत्र : स्थनीय नयाँ सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति, १०० मिटर सम्मको पुल निर्माण ।
- पर्यटन क्षेत्र : स्थनीय तहबाट अनुमति दिने होटल व रिसोर्ट स्थपन तथा सञ्चलन ।
- उर्जा, जलस्रोत र सिंचई क्षेत्र : लिफ्ट सिंचई, पहाड भित्रलो पखोम सिंचई, बहुउद्देशीय जलशय निर्माण, विद्युत प्रसरण लाईन निर्माण तथा विस्तर, विद्युत उत्पादन ।
- आवास, भवन, वस्ती तथा शहरी विकास क्षेत्र : आवासीय, व्यवसायिक र दुबै प्रकृतिको भवन निर्माण, जग्गा विकास आयोजन, आवास विकास कार्यक्रम ।
- उद्योग तथा व्यवसाय क्षेत्र : औद्योगिक ग्राम, चिया, कफी, जडिबुटी आदि प्रशोधन उद्योग, वालुवा प्रशोधन व क्रसर उद्योग इव तयल उद्योग ।
- स्वस्थ क्षेत्र : अस्पताल, नर्सिङ्ग होम व चिकित्स व्यवसाय स्थपन र सञ्चलन
- शिक्षा क्षेत्र : शिक्षण अस्पताल स्थपन र संचलन
- खनी क्षेत्र : ढुङ्गा, वालुवा, ग्रभेल र गिर्खा मटो निकाल्ने कार्य
- कृषि क्षेत्र : व्यवसायिक पशुपंक्षी पालन, कृषि थोक बजार स्थपन र वधशाल निर्माण
- खनेपनी तथा ढल विकास क्षेत्र : ट्रिटमेण्ट सहितको ढल विकास तथा खनेपनी आयोजन सञ्चलन, खनेपनी आपूर्ती
- फोहोरमैल व्यवस्थपन क्षेत्र : फोहोरमैल जमीनमुनी व्यवस्थपन, रसायन, यन्त्रिक व जैविक तरिकबाट फोहोरमैल छनौट गर्ने, केलाउने, तह लगउने र पुनः प्रयोग

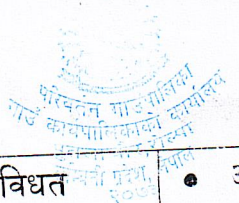
ग. वातावरणीय अध्ययनको प्रकार

- संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन
- प्रारम्भिक वातावरणीय अध्ययन
- वातावरणीय प्रभाव मूल्यङ्कन

घ. वातावरणीय अध्ययनका लागि तथ्याङ्क तथा विवरण सङ्कलन सूची तथा अध्ययन विधि र औजार

वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन सूची	अध्ययन विधि तथा औजार
जैविक: वनस्पति, जीवजन्तु, प्रकृतिक वसस्थान, वन	• धरतलीय हिडई तथा प्रत्यक्ष अवलोकन

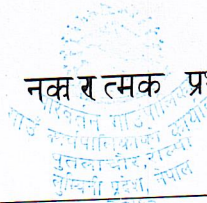
जङ्गल तथा जैविक र परिस्थितिकीय विविधता	<ul style="list-style-type: none"> • अप्रत्यक्ष संकेत सर्वेक्षण व क्यामेरा ट्र्यापिङ • नमून सर्वेक्षण • मुख्य जनिफकर अन्तर्वर्त तथा लक्षित समूह छलफल
भौतिक तथा रासायनिक वातावरण: जमीन, वायुमण्डल, पानी, ध्वनि, मानव निर्मित वस्तु, हावा, भौगोलिक र भौगर्भिक स्थिति, जलवायु परिवर्तन तथा विपद जोखिमको अवस्था	<ul style="list-style-type: none"> • धरातलीय हिउँ ई तथा प्रत्यक्ष अवलोकन • हावा, पानी तथा मटोको नमून सर्वेक्षण • ध्वनिको तहगत मपन तथा प्रदूषणको अवस्था पहिचान आदि
सामाजिक आर्थिक: जनसंख्या, विस्थापन, जनस्वस्थता, उद्यम व्यवसाय तथा जीविकोपार्जन, उत्पादनशिल श्रोत साधन, सामाजिक मूल्यमन्यता	<ul style="list-style-type: none"> • प्रत्यक्ष अवलोकन • जनगणना तथा घरपरिवार सर्वेक्षण • लक्षित समूह तथा सरोकारवाल छलफल • मुख्य जनिफकर अन्तर्वर्त • सर्वजनिक बहस • मेडिय सर्वेक्षण तथा रेकर्ड
सांस्कृतिक: सांस्कृतिक सम्पदा, धार्मिक तथा सांस्कृतिक मूल्यमन्यताहरू तथा चलचलन	<ul style="list-style-type: none"> • सहभागिता मूलक अवलोकन • लक्षित समूह तथा सरोकारवाल छलफल • मुख्य जनिफकर अन्तर्वर्त • सर्वजनिक बहस
अन्य: सेवा सुविधा उपलब्धता र उपयोगिता सहभागिता मूलक अवलोकन	<ul style="list-style-type: none"> • लक्षित समूह तथा सरोकारवाल छलफल • मुख्य जनिफकर अन्तर्वर्त • सर्वजनिक बहस

ड. वातावरणीय अध्ययनका प्रमुख सबलहरूको प्राथमिकता निर्धारण

- जैविक तथा परिस्थितिकीय
- भौतिक तथा रासायनिक
- सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक
- जलवायु परिवर्तन तथा विपद जोखिम
- अन्य

च. वातावरणम पर्न सक्ने सकारत्मक तथ नकारत्मक प्रभाव पहिचन, आँकलन तथ प्रथमिकत निर्धारण

वातावरणीय प्रभावका क्षेत्र	सकारात्मक प्रभाव	नकारात्मक प्रभाव
क. निर्माण अधिको चरण		
जैविक		
भौतिक तथ रस यनिक		
सामाजिक तथा आर्थिक		
संस्कृतिक		
अन्य		
ख. निर्माणको चरण		
जैविक		
भौतिक तथ रस यनिक		
समजिक तथ आर्थिक		
संस्कृतिक		
अन्य		
ग. सञ्चालनको चरण		
जैविक		
भौतिक तथ रस यनिक		
समजिक तथ आर्थिक		
संस्कृतिक		
अन्य		

अनुसूची -३

(दफा ४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्यसूचीको ढाँचा

(आवरण पृष्ठको ढाँचा)

..... (प्रस्तवको नाम).....

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको कार्यसूची

.....

प्रतिवेदन पेश गरिने निष्कर्षको नाम र ठेगान :

प्रस्तवक :

.....(प्रस्तवकको नाम र ठेगान)

.....(महिना) , ... (वर्ष)

१. प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगान :

२. प्रस्तवको :

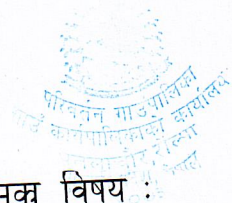
- सामान्य परिचय
- आयोजन तथा कार्यक्रमको विवरण
- आयोजन तथा कार्यक्रमको आवश्यकता तथा सन्दर्भिकता

३. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति ऐन, नियम, निर्देशिका तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौता :

४. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने खस सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभाव :

- जैविक तथा परिस्थितिकीय :
- भौतिक :
- सामाजिक - आर्थिक :
- सांस्कृतिक :

• रसयनिक :

- ५. प्रस्तवको कार्यन्वयनबाट वतवरणम पर्ने प्रभवको रोकथमका विषय :
- ६. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्दा अनुगमन गर्नु पर्ने विषय :
- ७. जलवयु परिवर्तन अनुकुलन र विपद जोखिम पर्ने असर :
- ८. अन्य आवश्यक विषय :

अनुसूची -४

(दफा ४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूचीको ढाँचा

(आवरण पृष्ठको ढाँचा)

..... (प्रस्तवको नाम).....

प्रारम्भिक वातावरणीयको कार्यसूची

.....
प्रतिवेदन पेश गरिने निम्नको नाम र ठेगान :

प्रस्तवक :

.....(प्रस्तवको नाम र ठेगान)

.....(महिन) , ... (वर्ष)

१. प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति वा संस्थको नाम र ठेगान :

२. प्रस्तवको :

सामान्य परिचय

- आयोजन तथा कार्यक्रम विवरण
- आयोजन तथा कार्यक्रमको आवश्यकता र सन्दर्भिकता

३. प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाउनु पर्ने विधि :

४. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति ऐन, नियम, निर्देशिका तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौता :

५. प्रतिवेदन तयार गर्दा लाग्ने:

- समय :
- अनुमनित बजेट :
- आवश्यक तथ्य र सूचन :

६. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्द व त वरणम पर्ने खस सक्तरत्मक तथा नक्तरत्मक प्रभव :

- जैविक तथा परिस्थितिकीय :
- भौतिक :
- सामजिक आर्थिक :
- साँस्कृतिक :
- रासनिक :

७. प्रस्तव कार्यन्वयनका विकल्प :

- डिजइन :
- आयोजन स्थल :
- प्रविधि र सञ्चलन विधि, समय तालिका, प्रयोग हुने कच्च पदार्थ :
- अन्य कुरा :

८. प्रस्तवको कार्यन्वयनबाट व त वरणम पर्ने प्रभवको रोकथामका विषय :

९. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्दा जलवायु परिवर्तन र विपदा जोखिममा पर्ने असरसम्बन्धी विषय :

१०. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्दा अनुगमन गर्नु पर्ने विषय :

११. अन्य आवश्यक विषय

अनुसूची -५

(दफा ५ को उपदफा (७) सँग सम्बन्धित)

सार्वजनिक सुनुवाईको प्रक्रिया तथा ढाँचा

वतवरणीय अध्ययन तथा विश्लेषण, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाको सर्वमन्यत अनुकूल हुने गरी वतवरणीय अध्ययन प्रक्रियामा गरिने सार्वजनिक सुनुवाईको कार्यविधि देहाय अनुसरको हुनेछ :

१. वतवरणीय अध्ययनको लागि सार्वजनिक सुनुवाई

- प्रस्तावित विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य वा आयोजन तथा कार्यक्रमको बारेको निर्णय प्रक्रियामा सकारात्मक प्रभाव पार्ने सरोकारवाल र प्रस्तावकबीच खुल्ला अन्तर्कृत्य गरी विचार र राय/सुझाव प्रस्तुत गर्ने मञ्च
- समन्यतः प्रस्तावको असर क्षेत्रभित्र प्रस्तावक निक्कयबाट सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजन
- सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको स्वतन्त्र पेशगत विज्ञहरुद्वारा सहजीकरण

२. वतवरणीय अध्ययन प्रक्रियामा गरिने सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको उद्देश्य

- प्रस्तावित आयोजन तथा कार्यक्रम सम्बन्धमा वतवरणीय अध्ययनको निष्कर्ष बारे प्रभावित समुदायलाई प्रस्तावकबाट जनकारी गराउने मञ्चको आयोजन गर्ने
- प्रस्तावित आयोजन तथा कार्यक्रम क्षेत्रको धरातलीय वास्तविक अवस्था र वतवरणीय अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्षको शुद्धत पुष्ट्यई तथा रुजु गर्ने
- वतवरणीय अध्ययन प्रक्रियामा सम्बन्धित प्रभावित पक्ष तथा सरोकारवालहरूसँग प्रयास मात्रमा परामर्श गरिएको तथा निर्णय प्रक्रियामा समवेश गरिएको कुराको सुनिश्चित गर्ने
- प्रभावित, रुची राख्ने तथा सरोकारवाल पक्षले आफूलाई महत्वपूर्ण लगेका र सम्बन्धित विषयमा विचार प्रस्तुत गर्ने अबसर प्रदान गर्ने
- प्रस्तावित आयोजन तथा कार्यक्रम र वतवरणीय सरोकारको विषयमा स्थानीय सरकारको प्रतिबद्धता र प्रभावकारी जनसहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने

३. सार्वजनिक सुनुवाईको बारेमा सार्वजनिक सूचना तथा जनकारी

- सार्वजनिक सुनुवाईको मिति, समय र स्थान
- सार्वजनिक सुनुवाई हुने प्रस्ताव वा आयोजन तथा कार्यक्रम बारे जनकारी
- सहजकर्ता, गाउँपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र नागरिक समाजका प्रतिनिधिको चिन्तनी

- सुनुव ईम सहभ गी हुने सहभ गिको जनकरी
- कार्यपालिका कार्यलय, सम्बन्धित वड कार्यलय लग यत सर्वजनिक स्थलम सूचन टाँग
- स्थ नीय प्रिण्ट तथ अनलाईन मिडियम सूचन प्रकाशन
- रेडियो, टेलिभिजन, सामाजिक सञ्जलबाट सूचना सम्प्रेषण
- सूचन प्रसरण गर्दा स्थ नीय भषम समेत गर्नु पर्ने

४. सर्वजनिक सुनुव ईको प्रक्रिय तथ कार्यविधि

४.१ परिचय कार्यक्रम

- अध्ययनकर्ता तथ सहजकर्ता,
- गाउँपालिकाका पदाधिकारी र सम्बन्धित कर्मचारी,
- समुदाय तथ लक्षित समूहका प्रतिनिधि,
- नागरिक समाज व गैससका प्रतिनिधि,
- प्रस्तावित आयोजन तथ कार्यक्रमका लाभन्वित तथ संभव्य प्रभावित समुदाय व सहभागी,
- स्थ नीय जनिफकार र विषयविज्ञ,
- स्थ नीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधि ।

४.२ सर्वजनिक सुनुव ईको ध्येय तथ उद्देश्यबारे जनकरी तथ प्रस्तुती

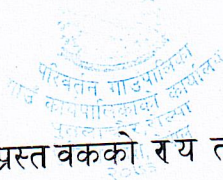
- आयोजनको विस्तृत परियोजन प्रस्ताव व कार्यक्रमको व्यवसायिक कार्ययोजन
- प्रस्तावित आयोजन तथ कार्यक्रमको सम्बन्धम स्थलगत अवलोकन, अध्ययन र परामर्शबाट प्राप्त सूचन तथ विवरण
- प्रस्ताव (आयोजन तथ कार्यक्रम) बाट स्थ नीय जनत, स्थ नीय तह, जिल्लालाई पुग्ने प्रमुख फाइदाहरु
- प्रस्ताव कार्यन्वयनबाट स्थ नीय जनत, स्थ नीय तह, जिल्लालाई पुग्ने नकारात्मक असरहरु
- नकारात्मक असर न्यूनीकरणम उपयहरु

४.३ प्रस्तावको सम्बन्धम प्रभावित समुदाय तथ अन्य सरोकारवालको धरण तथ सबल प्रस्तुती

- प्रस्तावको कार्यन्वयन सम्बन्धम प्रभावित समुदायका विचार तथ सबल
- प्रस्तावको कार्यन्वयन सम्बन्धम सरोकारवालको विचार तथ सबल

४.४ प्रस्तावको प्रतिक्रिय

- प्रस्तव कार्यन्वयनबाट हुने मुख्य समस्या तथा सबल बरे प्रस्तवको रय तथा विचर
- समस्या तथा सबलको सम्बोधनबरे प्रस्तवको प्रतिबद्धत बरे जनकरी

४.५ विषयविज्ञ तथा सहजकर्ताबाट निष्कर्ष तथा सुझव प्रस्तुती

- कार्यक्रमम प्रस्तुत तथा उठइएक सबलहरुको विषयविज्ञ तथा सहजकर्ताद्धर संकलन तथा संस्लेषण
- विषयविज्ञ तथा सहजकर्ताद्धर निष्कर्ष तथा सुझवबरे प्रस्तुती र जनकरी
- सर्वजनिक सुनुव ईको प्रक्रिय, छलफलक विषय, निष्कर्ष र सुझव समवेश प्रतिवेदन तयरी
- प्रतिवेदन प्रस्तवक समक्ष पेश

५. सहभागित

- विषयविज्ञ तथा सहजकर्ता
- प्रभावित समुदाय तथा समूहको प्रतिनिधि, लक्षित वर्ग तथा समुदाय
- सम्बन्धित वडाका वडाअध्यक्ष व वडा समितिका सदस्यहरु
- गाउँपालिकाका अध्यक्ष, प्रतिनिधि तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरु
- नगरिक समज, समुदायम आधारित समज तथा मिडियका प्रतिनिधि
- प्रस्तवक संस्थका प्रतिनिधिहरु

अनुसूची - ६

(दफा ६ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

संक्षिप्त वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

१. प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति व संस्थको नाम र ठेगान :

२. प्रस्तवको संरंश :

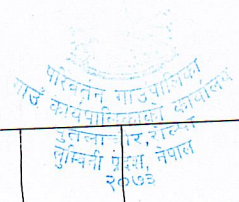
३. प्रतिवेदनम रहनु पर्ने विषय:

- प्रस्तवको उद्देश्य,
- प्रस्तव कार्यन्वयन हुने क्षेत्रको विस्तृत विवरण,
- प्रस्तव तयारीम तथ्य ङ्क सङ्कलन र विश्लेषणको विधि,
- प्रस्तव कार्यन्वयनबाट वतवरणम पर्ने सकारत्मक प्रभाव,
- प्रस्तव कार्यन्वयनबाट वतवरणम पर्ने नकारत्मक प्रभाव,
- वतवरणीय व्यवस्थापन योजना,
- अन्य आवश्यक कुरा,
- सन्दर्भ सामग्री ।

४. प्रतिवेदनम समावेश हुने वतवरणीय योजनाको खका देहाय बमोजिम हुनेछ:

विषयगत क्षेत्र	सकारत्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप	के गर्ने?	कहाँ गर्ने?	कसरी गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसले गर्ने?	अनुमनित बजेट जनशक्ति र समय	अनुगमन तथा मूल्य ङ्कन विधि
भौतिक क्षेत्र								
जैविक क्षेत्र								
सामाजिक क्षेत्र								
सांस्कृतिक क्षेत्र								
अन्य								
विषयगत क्षेत्र	नकारत्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के गर्ने?	कहाँ गर्ने?	कसरी गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसले गर्ने?	अनुमनित बजेट जनशक्ति र समय	अनुगमन तथा मूल्य ङ्कन विधि

भौतिक क्षेत्र								
जैविक क्षेत्र								
सामाजिक क्षेत्र								
साँस्कृतिक क्षेत्र								
अन्य								

द्रष्टव्यः - (१) वातावरण व्यवस्थापन योजनाको प्रस्तावमा आयोजन निर्माण अघि, निर्माण तथा सञ्चालनको चरणका लागि अलग अलग रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(२) प्रतिवेदन तयार गर्दा आवश्यकता अनुसार तथ्यङ्क, नक्शा, चित्र, तालिका, चार्ट, ग्राफ संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

(३) संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नेपाली भाषाको युनिकोडमा फण्ट साइज १२ मा टाइप गरी लेखिएको हुनु पर्नेछ । प्रतिवेदनको प्रत्येक पानको तलमथि १-१ इञ्च, बायाँ १.२ इञ्च र दायाँ १ इञ्च खली राखी पानका दुवैतर्फ प्रिन्ट गरी स्पइरल बाइण्डिङ गरेको हुनु पर्नेछ ।

अनुसूची -७

(दफा ६ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

१. प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति व संस्थको नाम र ठेगान :

२. प्रस्तवको संरंश : (प्रस्तवको कार्यन्वयनबाट वतवरणमा पर्ने सक्ने प्रभावको सम्बन्धमा देहयका कुरा संक्षेपमा उल्लेख गर्ने)

- प्रस्तवको उद्देश्य :
- भू-उपयोग पर्ने असर :
- वतवरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव :
- जनस्वस्थ्य तथा मानव जीवनमा पर्ने असर :
- जनसङ्ख्या र जीविकोपार्जनमा पर्ने असर :
- स्थानीय पूर्वधारमा हुने क्षति :
- जलवायु परिवर्तन तथा विपदा उत्थनशिलतामा पर्ने असर :
- अन्य आवश्यक कुरा :

३. प्रस्तवको सम्बन्धमा देहयका कुरा स्पष्ट खुलाउनु पर्ने :

(क) प्रस्तवको किसिम :

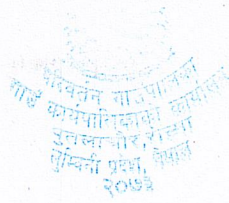
- प्रशोधन गर्ने,
- उत्पादन गर्ने,
- जडान गर्ने,
- सेवा प्रवाह गर्ने,
- अन्य ।

(ख) डेलिभरी गर्ने भाए के कस्तो वस्तु डेलिभरी गर्ने :

(ग) प्रस्तवको :

- जडान क्षमता :

- प्रतिदिन व वर्ष कति घण्ट सञ्चलन हुने :

(घ) प्रस्तव कार्यन्वयन हुँदा निष्कासन हुने (कति समय सञ्चलन हुँदा कति परिमाणम निष्कासन हुने हो) खुलाउनु पर्ने :

- ठोस
- तरल
- हावा
- ग्याँस
- ध्वनि
- धूलो
- अन्य ।

(च) प्रयोग हुने ऊर्जाको :

- किसिम :
- स्रोत :
- खपत हुने परिमाण (प्रतिघण्ट, दिन र वर्षम) :

(छ) जनशक्तिको आवश्यकत कति पर्ने :

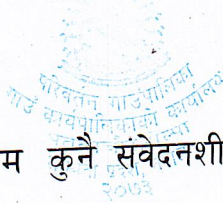
(ज) प्रस्तव कार्यन्वयन गर्न आवश्यक पर्ने :

- कुल पूँजी :
- चालु पूँजी :
- जमिनको क्षेत्रफल :
- भवन र तिनका किसिम :
- मेसिनरी औजार :
- अन्य :

(झ) प्रस्तव कार्यन्वयन हुने क्षेत्रको विस्तृत विवरण :

- नक्स :
- सो क्षेत्र र वरिपरिको जनसंख्या र बसोबासको स्थिति :

- प्रस्तव कार्यन्वयन हुने क्षेत्रको आसपसम कुनै संवेदनशील चिज व वस्तु रहेको भए त्यस्त चिजवस्तुको विवरण :
- हलको स्थिति :
- पानीको स्रोत :
- फोहरमैल फ्याँक्ने व प्रशोधन गर्ने व्यवस्था :
- प्रस्तव कार्यन्वयन हुने ठाउँमा आवत जावत गर्ने बटो :
- उत्पादन प्रक्रिया :
- प्रविधिको विवरण :
- अन्य आवश्यक कुरा :

४. प्रस्तव कार्यन्वयन गर्दा वा तवरणमा पर्ने प्रभाव :

(क) सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव :

- मानव स्वास्थ्यमा पर्ने प्रभाव :
- जीविकोपार्जनमा पर्ने प्रभाव :
- खेती योग्य जमिनमा हुने क्षय :
- वन जङ्गलमा पुग्ने क्षय :
- सामाजिक, साँस्कृतिक र धार्मिक मूल्य मान्यतामा हुने परिवर्तन :
- अन्य :

(ख) जैविक प्रभाव :

- जनसङ्ख्या :
- वनस्पति तथा जीवजन्तु :
- प्रकृतिक वसस्थान र समुदाय :

(ग) भौतिक प्रभाव :

- जमिन :
- वायुमण्डल :
- पानी :
- ध्वनि :
- मानव निर्मित वस्तु :

- जलवायु :
- अन्य :

५. प्रभाव कार्यन्वयनक विकल्प :

- डिज इन :
- आयोजन स्थल :
- प्रक्रिय, समय-तलिका :
- प्रयोग हुने कच्च पदार्थ :
- अन्य कुर :

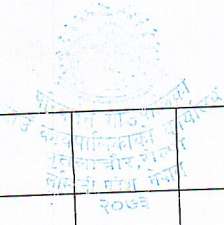
६. वतवरणीय व्यवस्थापन योजनाको खका :

७. अन्य आवश्यक कुर :

८. प्रतिवेदनम समवेश हुने वतवरणीय योजनाको खका देहय बमोजिम हुनेछ :

विषयगत क्षेत्र	सकारत्मक प्रभावको बढोत्तरीक क्रियकलप	के गर्ने?	कहाँ गर्ने?	कसरी गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसले गर्ने?	अनुमनित बजेट जनशक्ति र समय	अनुगमन तथा मूल्यङ्कन विधि
भौतिक क्षेत्र								
जैविक क्षेत्र								
सामजिक क्षेत्र								
साँस्कृतिक क्षेत्र								
अन्य								
विषयगत क्षेत्र	नकारत्मक प्रभावको न्यूनीकरणक क्रियकलप	के गर्ने?	कहाँ गर्ने?	कसरी गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसले गर्ने?	अनुमनित बजेट जनशक्ति र समय	अनुगमन तथा मूल्यङ्कन विधि
भौतिक क्षेत्र								
जैविक क्षेत्र								

सामाजिक क्षेत्र							
सांस्कृतिक क्षेत्र							
अन्य							

द्रष्टव्यः - (१) वतवरण व्यवस्थापन योजनाको प्रस्तावम आयोजन निर्माण अघि, निर्माण तथा सञ्चालनको चरणका लागि अलग अलग रूपम उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(२) प्रतिवेदन तयार गर्दा आवश्यकत अनुसार तथ्यङ्क, नक्शा, चित्र, तालिका, चर्ट, ग्राफ संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

(३) संक्षिप्त वतवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नेपाली भाषाको युनिकोडम फण्ट साइज १२ मा टाइप गरी लेखिएको हुनु पर्नेछ । प्रतिवेदनको प्रत्येक पानको तलमथि १-१ इञ्च, बायाँ १.२ इञ्च र दायाँ १ इञ्च खली राखी पानका दुवैतर्फ प्रिन्ट गरी स्पइरल बाइण्डिङ गरेको हुनु पर्नेछ ।

अनुसूची -८

(दफा ६ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धी सार्वजनिक सूचनाको ढाँचा

..... आयोजना/कार्यक्रमको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी सार्वजनिक सूचना

(प्रकाशन मिति .....

कर्णाली प्रदेश जुम्ला जिल्ला तिलाचौर गाउँपालिका ..... (प्रस्तावको नाम उल्लेख गर्ने) द्वारा
देहाय बमजिमको प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न लगाएको छ ।

प्रस्तावको नाम र ठेगान	..... नाम ..... ठेगाना ..... (ईमेल) ..... फोन नं.
प्रस्तावको व्यहोरा	आयोजन / कार्यक्रमको मुख्य विशेषता उल्लेख गर्ने
प्रभाव पर्ने सक्ने क्षेत्र	..... जिल्ला ..... गाउँपालिका ..... वडा नं....

मथि उल्लिखित प्रस्तावको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी गर्ने क्रममा सो क्षेत्रको जैविक तथा परिस्थितिकीय प्रणाली, प्रकृतिक तथा भौतिक प्रणाली, सामाजिक तथा आर्थिक प्रणाली र सांस्कृतिक प्रणालीहरू बीच के कस्तो सम्बन्धित तथा नसम्बन्धित प्रभाव पर्दछ भनी यकिन गर्न .....
गाउँपालिका, ... वडा समिति, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था तथा सरोकारवाला व्यक्ति वा संस्थाको राय सुझाव लिन आवश्यक भएकोले यो सार्वजनिक सूचना प्रकाशन भएको मितिले सात दिन भित्र देहायमा उल्लिखित ठेगानमा आई पुग्ने गरी लिखित राय सुझाव उपलब्ध गराई दिनु हुन अनुरोध गरिन्छ ।

प्रस्तावको नाम र ठेगान	..... नाम ..... ठेगाना ..... (ईमेल) ..... फोन नं.
परामर्शदाताको नाम र ठेगान	..... नाम ..... ठेगाना ..... (ईमेल) ..... फोन नं.

अनुसूची -९

(दफा ६ को उपदफा (द) सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने विज्ञ तथा अध्ययन टोली

क. संक्षिप्त वत वरणीय अध्ययन तथ प्रतिवेदन तयारी संलग्न हुने विशेषज्ञहरु:

१. भौतिक विकास विज्ञ (Physical Development Expert) : सम्बन्धित विषय जस्तै: सिभिल व मेकानिकल इञ्जिनियरिङ्ग, भूगर्भशास्त्र, भूविज्ञान, आर्किटेक्ट, हाइड्रोलोजी व अन्य सम्बन्धित विषयमा स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको
२. वत वरणविद (Environmental Expert): वत वरण विज्ञान व इञ्जिनियरिङ्गम स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको
३. सामजिक आर्थिक विज्ञ (Socio-economic Expert) : सामज विज्ञान व अर्थशास्त्रम स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको

ख. प्रारम्भिक वत वरणीय परीक्षण तथ प्रतिवेदन तयारी संलग्न हुने विशेषज्ञहरु:

१. भौतिक विकास विज्ञ (Physical Development Expert) : सम्बन्धित विषय जस्तै: सिभिल व मेकानिकल इञ्जिनियरिङ्ग, भूगर्भशास्त्र, भूविज्ञान, आर्किटेक्ट, हाइड्रोलोजी व अन्य सम्बन्धित विषयमा स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको
  २. वत वरणविद (Environmental Expert): वत वरण विज्ञान व इञ्जिनियरिङ्गम स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको
  ३. सामजिक आर्थिक विज्ञ (Socio-economic Expert) : सामज विज्ञान व अर्थशास्त्रम स्नतकोत्तर उपधी हसिल गरी कम्तीम तीन वत वत रणीय अध्ययन कार्यम अनुभव भएको
४. आवश्यकत अनुसार सम्बन्धित क्षेत्रको विज्ञ: Civil Engineer, Architect, Economist, Agriculturist, Forest/Biodiversity Expert, WASH Engineer, Mechanical Engineer, Hydrologist, Chemist आदि) जस्तै:

- वन तथ वृक्ष रोपण र हरियली क्षेत्र: फरेष्टर व वयोड इभरसिटी विज्ञ आदि

- सडक, पुल तथा यतयत क्षेत्र: यतयत इञ्जिनियरिङ्ग आदि
- पर्यटन क्षेत्र : पर्यटन विज्ञ आदि
- उर्जा, जलस्रोत र सिंचिई क्षेत्र: Hydrologist, Irrigation Engineer आदि ।
- आवास, भवन, वस्ती तथा शहरी विकास क्षेत्र : भवन इञ्जिनियर व आर्किटेक्ट
- उद्योग तथा व्यवसाय क्षेत्र : अर्थशास्त्री तथा व्यवस्थापन विज्ञ आदि
- स्वस्थ क्षेत्र : मेडिकल डाक्टर आदि
- शिक्षा क्षेत्र : शिक्षाशास्त्री व मेडिकल डाक्टर आदि
- खनी क्षेत्र : भूगर्भशास्त्री आदि
- कृषि क्षेत्र : कृषि तथा भेटरनरी विज्ञ आदि
- खानेपानी, सरसफाई तथा ढल विकास क्षेत्र : वस इञ्जिनियर आदि

उल्लिखित विज्ञ तथा अध्ययन टोलीको योग्यता व तवरण सम्बन्धी संघीय कानूनम तोकिए वमोजिम हुनुपर्नेछ ।

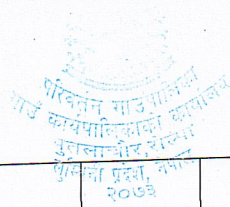
अनुसूची - १०

(दफा १० को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको ढाँचा

वातावरणीय प्रभाव	सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी/ नकारात्मक असर न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू (के के गर्ने?)	स्थान (कहाँ गर्ने)	सञ्चालन प्रक्रिया (कसरी गर्ने?)	सञ्चालन प्रक्रिया (कसरी गर्ने?)	समय (कहिले गर्ने?)	अनुमानित श्रोत	जिम्मे वारी	अनुगमन को विधि
क. भौतिक वातावरण								
१. निर्माण अधिको चरण								
२. निर्माण चरण								
३. निर्माण पछिको चरण								
ख. जैविक वातावरण								
१. निर्माण अधिको चरण								
२. निर्माण चरण								
३. निर्माण पछिको चरण								
ग. सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण								

१. निर्माण अघिको चरण								
२. निर्माण चरण								
३. निर्माण पछिको चरण								

अनुसूची - ११

(दफा ११ को उपदफा (९) सँग सम्बन्धित)

वातावरणीय प्रस्ताव कार्यान्वयन अनुगमनको ढाँचा

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	अनुगमनको स्थान	अनुगमनको समय (आवृत्ति)	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
१. प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन						
२. प्रभाव अनुगमन						
३. नियमपालन अनुगमन						

अनुसुचि १२ : समुदायमा गरीने जोखिम प्रभाव मूल्याङ्कनका लागि सरलिकृत L1 / L2 प्रश्नावली

समुदायमा आधारित सहभागितामूलक योजना अथवा साुदाय स्तरिय जोखिम प्रभाव मूल्याङ्कन तल उल्लेखित प्रश्नावलीको प्रयोग गरेर गर्नुपर्दछ : सामुदायिक नक्साङ्कन, सामुदायिक अभ्यास (community transect walk), सामुदायिक योजना तर्जुमा, र/अथवा तदर्थ निर्दिष्ट समूह छलफल (Ad-hoc focus group discussion)

वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड १ : दिगो प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन		हो/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
१	के योजना कार्यान्वयनले जंगल, सिमसार जमिन, खेतीयोग्य जमिन, चरण योग्य जमिन अथवा आर्थिक महत्वका परिदृश्य परिवर्तन गर्न सक्छ ?			उदाहरणहरु : Examples: the change of land cover could be intentional (e.g. conversion of rangeland or forest in agricultural land) or unintentional (e.g. IDPs deforesting the area around)
यदि प्रश्न १ को जवाफ हो भन्ने आएमा	१.१ के योजना कार्यान्वयनले १ देखि १० हेक्टरको क्षेत्रको (contiguous or cumulative) प्राकृतिक वनस्पती आवरणलाई घटाउन, टुक्रापार्न वा रूपान्तरण गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples of degradation: burning, thinning, felling, unsustainable pruning, and harvesting from trees and other forest resources Examples of fragmentation: additional fencing, construction of new pathways or roads through a forest, further fragmentation of plots. Examples of conversion: clearance of forest for agricultural or constructions. Note that a road of 10m wide x 10km long covers 10ha.
	१.२ के योजना कार्यान्वयनले १० हेक्टर भन्दा बढि (contiguous or cumulative) क्षेत्रको प्राकृतिक वनस्पती आवरणलाई घटाउन, टुक्रापार्न वा रूपान्तरण गर्न सक्छ ?		उच्च	Examples of degradation: burning, thinning, felling, unsustainable pruning, and harvesting from trees and other forest resources Examples of fragmentation: additional fencing, construction of new pathways or roads through a forest, further fragmentation of plots. Examples of conversion: clearance of forest for agricultural or constructions. Note that a road of 10m wide x 10km long covers 10ha.
2	के योजना कार्यान्वयनले सतहको जमिन मुनिको अथवा पानीको मात्रा वा गुणस्तर परिवर्तन गर्न सक्दछ ?			<i>Example:</i> the construction of dams of any type, creation or rehabilitation of water wells or boreholes, the creation of irrigation schemes
यदि प्रश्न २ को जवाफ हो भन्ने आएमा	२.१ के योजना कार्यान्वयनले ३ मिटर भन्दा अग्लो /गहिरो वा ४०० घन मिटर भन्दा बढि भण्डारण क्षमता भएको बाँध, तार-जाली, जलाशय वा पोखरीहरुको पुननिर्माण वा निर्माण गर्न सक्दछ ?		मध्यम	Note: as per the Engineering Risk Matrix, a dam of >3m cannot be constructed
	२.२ के योजना कार्यान्वयनले २० हेक्टर भन्दा बढि क्षेत्र ओगट्ने सिँचाईको पुनस्थापना वा निर्माणगर्ने वा प्रति दिन १००० घन मिटर पानी झिक्ने वा खोला वा झरनाको १० प्रतिशत भन्दा बढि बहाव घटाउने योजना समावेश गर्न सक्दछ ?		मध्यम	<i>Reference:</i> the 25 ha threshold and 1000m ³ are considered as small irrigation by irrigation policy; <i>Note:</i> if the answer to 2.2 is affirmative, also consider the risk of soil degradation or erosion (question 3)
	२.३ के योजना कार्यान्वयनले ५ मिटर भन्दा अग्लो /गहिरो वा १०००० घन मिटर भन्दा बढि भण्डारण क्षमता भएको बाँध, तार-जाली, जलाशय वा पोखरीहरुको पुननिर्माण वा निर्माण गर्न सक्दछ ?		उच्च	
	२.४ के योजना कार्यान्वयनले १०० हेक्टर भन्दा बढि क्षेत्र ओगट्ने सिँचाईको पुनस्थापना वा निर्माणगर्ने वा प्रति दिन ५००० घन मिटर पानी झिक्ने वा खोला		उच्च	<i>Reference:</i> the 100ha threshold and 5000m ³ threshold are also used by FAO <i>Note:</i> if the answer to 2.4 is affirmative, then also consider the risk of soil degradation or erosion (question 3), the risk

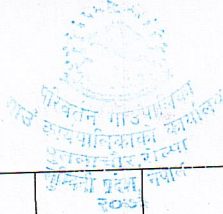
		वा भरनाको ५० प्रतिशत भन्दा बढि बहाव घटाउने योजना समावेश गर्न सक्दछ ?			to ecosystems (question 4), and the risk of creating conflict (question 19)
	२.५	के योजना कार्यान्वयनले सुख्खा वा अर्ध-सुख्खा क्षेत्रहरुमा भुमिगत पानी निकाशी कार्य समावेश गर्न सक्छ ?		मध्यम	Definition of arid and semi-arid: as per national classification; if this is not available, then as defined by the Köppen climate classification Note: extraction of groundwater in arid or semi-arid areas can easily lead to groundwater depletion; consider measures to control the amount of water withdrawn and measures to favour replenishment of groundwater
	२.६	के योजना कार्यान्वयनले राष्ट्रिय वा WHO मापदण्ड भन्दा माथि मानव उपभोगका लागि प्रयोगहुने पानीका श्रोतहरु दुषित गर्न सक्दछ ?		उच्च	Examples of sources of contamination: wastewater discharge; overuse of agrochemicals. Reference for water quality: national legislation; if this is not available, then as defined by WHO. Note: if the risk exists that drinking water sources would be contaminated, also consider the risk of causing conflict (question 19)
३		के योजना कार्यान्वयनले माटोको उर्बरापनलाई घटाउन, भुक्षयीकरणलाई बढाउन, वा सतहको पानीको बहावमा तलछटको भार वढाउन सक्छ ?			Examples of negative impacts on soil: reduction of fertile topsoil due to erosion; reduction in organic content of the soil due to degradation of vegetation
यदि प्रश्न ३ को जवाफ हो भने आएमा	३.१	के योजना कार्यान्वयनले उक्त स्थानको जमिन लाई उपयुक्त हुने माटो संरक्षणका उपायहरुको कार्यान्वयन विना नै १ देखि १० हेक्टर सम्मको जमिललाई कृषि वा पूर्वाधार विकासमा परिवर्तित गर्न सक्छ ?		मध्यम	Note: a road of 10m wide x 10km long covers 10ha
	३.२	के योजना कार्यान्वयनले उक्त स्थानको जमिन लाई उपयुक्त हुने माटो संरक्षणका उपायहरुको कार्यान्वयन विना नै १० हेक्टर भन्दा बढिको जमिललाई कृषि वा पूर्वाधार विकासमा परिवर्तित गर्न सक्छ ?		उच्च	
	३.३	के योजना कार्यान्वयनले सम्भावित लेदोमाटो सहित पानी जम्माहुने र लवणीकरणलाई कम गर्ने उपायहरु नअपनाई सिंचाई योजनाहरु पुनर्स्थापना वा विकास गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples of mitigation measures: scheduled irrigation, creation of drainage canals, creation of raised beds
	३.४	के योजना कार्यान्वयनले माटोको मात्रा र गुणस्तर घटाउन सक्ने कृषि अभ्यास वा कृषि रसायनिकहरु प्रयोग गर्न सक्छ ?		मध्यम	Example: capacity building would be a mitigation measure to ensure sustainable practices and correct use of agrochemicals
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड २ : ईकोसिस्टम र जैविक विविधता			हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
४		के योजना कार्यान्वयनले प्राकृतिक बासस्थान, ईकोसिस्टम, अथवा जैविक विविधतालाई नकारात्मक असर पार्न सक्छ ? Could the intervention negatively affect natural habitats, ecosystems, or biodiversity?			Examples: the reduction of an area that is known to be the habitat of an endangered species; the reduction of the population of a local species
यदि प्रश्न ४ को जवाफ हो भने आएमा	४.१	के योजना कार्यान्वयनले लोपोन्मुख जनावर, बोटविरुवा वा किराहरुको प्रजातीको प्राकृतिक बासस्थानमा उल्लेखनिय रूपमा क्षती वा कमि ल्याउन सक्छ ?		मध्यम	Examples: the conversion of forest or wetland to farmland could destroy the habitat of certain species
	४.२	के योजना कार्यान्वयनले अनियमित वा बिान इजाजतपत्र संकलन, शिकार वा माछा मार्ने कार्यमा विद्धि गर्न सक्छ ?		मध्यम	

	४.३	के योजना कार्यान्वयनले लोपोन्मुख वा संरक्षित जनावर, किरा, वा विरुवाको प्रजाती वा, तिनिहरूको बासस्थाललाई नकारात्मक असर पार्ने सक्छ ?		उच्च	References: for endangered species, see the IUCN Red List of Threatened Species ; for protected species, see national legislation
	४.४	के योजना कार्यान्वयनले लोपोन्मुख वा संरक्षित जनावरहरू वा किराहरूको बसाइसराइ को क्षत्र परिवर्तन गर्न सक्छ ?		उच्च	References: for endangered species, see the IUCN Red List of Threatened Species ; for protected species, see national legislation
	४.५	के योजना कार्यान्वयनले अनौठा (Alien) वा आनुवंशिक रूपमा परिमार्जन गरिएका प्रजातीहरूको परिचय गराउन सक्छ ?		मध्यम	Reference: Environment Protection policies of Nepal Government.
	४.६	के योजना कार्यान्वयनले आक्रमणकारी हुनसक्ने अनौठा (Alien) वा आनुवंशिक रूपमा परिमार्जित प्रजातीहरू परिचय गराउन सक्छ ?		उच्च	Definition of invasive alien species: non-native species that thrive in the host ecosystem and threaten the native biological diversity References: IUCN Global Invasive Species Database; CABI Invasive Species Compendium
५		के योजना कार्यान्वयनले संरक्षित क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभाव पार्ने सक्छ ?			Examples: national parks, biosphere reserves, heritage sites, indigenous people's territories References: sites could be protected by national law or by international agreements such as UNESCO Man and Biosphere Reserves; Protected Areas; Ramsar Sites; UNESCO World Heritage Sites
यदि यदि आएमा	५.१	के योजना कार्यान्वयन राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानून वा महासन्धीहरू द्वारा संरक्षित तटस्थ क्षेत्र (Buffer Zone) मा हुनसक्छ ?		मध्यम	Reference: buffer zone as per national or international legislation
	५.२	के योजना कार्यान्वयन राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानून वा महासन्धीहरू द्वारा संरक्षित वा त्यसमा प्रभाव पार्ने क्षेत्रमा हुनसक्छ ?		उच्च	References: sites could be protected by national law or by international agreements such as UNESCO Man and Biosphere Reserves; Protected Areas; Ramsar Sites; UNESCO World Heritage Sites
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड ३ : श्रोत दक्षता र फोहोर तथा प्रदुपण व्यवस्थापन			हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/ब्याख्या
६		के योजना कार्यान्वयनले ईन्धन (काठ, कोईला, जिवास्म ईन्धन) वा पानी को उपभोगमा बृद्धि ल्याउन सक्छ ?			Note: consider all phases of the intervention, including operation of assets after they have been handed over
यदि ६ को जवाफ हो आएमा	६.१	के योजना कार्यान्वयनले योजना कार्यान्वयन अधिको अवस्थाको तुलनामा ईन्धन (काठ, कोईला, जिवास्म ईन्धन) को खपतमा स्थायी / दिगो बृद्धि हुनसक्छ ?		मध्यम	Examples: intervention introduces an irrigation scheme with an engine-powered pumping system; intervention introduces income-generating activity that requires a permanent input of fuel or wood; intervention distributes food that requires extremely long cooking times Note: devise mitigation measures that would ensure efficient resource use
	६.२	के योजना कार्यान्वयनले प्रति दिन १००० m ³ भन्दा बढि ताजा पानीको निरन्तर निकासी वा भरना वा नदीका औसत प्रवाहको १०% भन्दा बढि निकासी हुनसक्छ ?		मध्यम	Reference: the 1000m ³ threshold is also used by FAO; the 10% threshold is important for the Green Climate Fund For example: a temporary hospital construction, could consume large quantities of water during operation, after handover Note: if the answer to 6.2 is affirmative, then also consider the risk to ecosystems (question 4) and the risk of creating conflict (question 19) Note: devise mitigation measures that would ensure efficient resource use
	६.३	के योजना कार्यान्वयनले प्रति दिन ५००० m ³ भन्दा बढि ताजा पानीको निरन्तर निकासी वा भरना वा नदीका औसत प्रवाहको ५०% भन्दा बढि निकासी हुनसक्छ ?		उच्च	Reference: the 5000m ³ threshold is also used by FAO Note: if the answer to 6.2 is affirmative, then also consider the risk to ecosystems (question 4) and the risk of creating conflict (question 19)

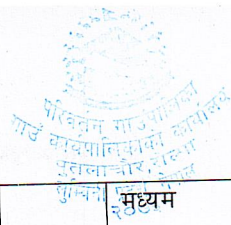
					Note: devise mitigation measures that would ensure efficient resource use
7	के योजना कार्यान्वयनले वायु, माटो वा पानीलाई प्रदुषित गर्न सक्ने वस्तु वा कृयाकलाप समावेश गर्न सक्छ ?				<p><i>Examples of air pollution:</i> open burning of waste; production of charcoal</p> <p><i>Examples of soil pollution:</i> overuse of agrochemicals; leakage from cattle dip tanks; leakage of disinfectants from a warehouse.</p> <p><i>Examples of water pollution:</i> discharge of untreated wastewater; incorrect disposal of unused agrochemicals</p> <p><i>Note:</i> consider the risk of pollution at all stages, from procurement and transport to use and disposal</p>
इदि ७ को जवाफ हो आएमा	७.१	के योजना कार्यान्वयनले हावा, माटो वा पानीको प्रदुषण निम्त्याउन सक्छ जुन अस्थायी, सिमित र सुधार योग्य हुनसक्छ ?		मध्यम	<p><i>Example:</i> occasional burning of waste; occasional overuse of agrochemicals at the household level</p> <p><i>References:</i> WHO air quality guidelines; FAO Soil Pollution; WHO Guidelines for Drinking Water Quality; or national regulations if existent and stricter</p>
	७.२	के योजना कार्यान्वयनले हावा, माटो वा पानीको प्रदुषण निम्त्याउन सक्छ जुन निरन्तर वा ठूलो मात्रामा वा अपरिवर्तनीय हुनसक्छ ?		मध्यम	<p><i>Example:</i> continuous discharge of wastewater from a hospital; large-scale overuse of agrochemicals</p> <p><i>References:</i> WHO air quality guidelines; FAO Soil Pollution; WHO Guidelines for Drinking Water Quality; or national regulations if existent and stricter</p>
	७.३	के योजना कार्यान्वयनले मानव उपभोगका लागि प्रयोगहुने पानीका मुहान /श्रोत लाई दुषित गर्न सक्छ ?		मध्यम	<p><i>Examples of sources of contamination:</i> wastewater discharge; overuse of agrochemicals.</p> <p><i>Reference for water quality:</i> national legislation; if this is not available, then as defined by WHO Guidelines for Drinking Water Quality.</p> <p><i>Note:</i> if the answer to question 7.3 is affirmative, then also consider the risk of causing conflict (question 19)</p>
	७.४	के योजना कार्यान्वयनले अन्तराष्ट्रिय रूपमा प्रतिबन्धित रसायन वा पदार्थहरु समावेश गर्न सक्छ ?		उच्च	<p><i>Definition of chemicals and materials subject to international bans:</i> pesticides meeting the criteria of classes 1a or 1b of the WHO Recommended Classification of Pesticides by Hazard; chemicals in Annex III of the Rotterdam Convention on Hazardous Chemicals; pollutants governed by the Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants; asbestos as in the Asbestos Convention; mercury as in the Minamata Convention on Mercury; ozone depleting substances as in the Montreal Protocol</p> <p><i>Note:</i> strong risk management measures would have to ensure that these types of chemicals and materials are not used and correctly disposed of</p>
८	के योजना कार्यान्वयनले फोहोर (waste) उत्पादन (जोखिमयुक्त र गैर-जोखिमयुक्त) गर्न सक्छ ? जसलाई लाभग्राही, पुनप्रयोग, पुनर्निविनिकरण (recycled) वा उपयुक्त ढङ्गले डिस्पोज गर्न सक्दैनन्				
यदि ८ को जवाफ हो आएमा	८.१	के योजना कार्यान्वयनले गैर-जोखिमयुक्त फोहोर (waste) उत्पादन गर्न सक्छ ? जसलाई लाभग्राहीहरुले पुनप्रयोग, पुनर्निविनिकरण (recycled) वा उपयुक्त ढङ्गले डिस्पोज गर्न सक्दैनन् ।		मध्यम	<p><i>Examples of non-hazardous waste:</i> plastic bags, tin cans.</p>
	८.२	के योजना कार्यान्वयनले जोखिमयुक्त फोहोर (waste) उत्पादन गर्न सक्छ ? जसलाई लाभग्राहीहरुले पुनप्रयोग, पुनर्निविनिकरण (recycled) वा उपयुक्त ढङ्गले डिस्पोज गर्न सक्दैनन् ।		उच्च	<p><i>Definition of hazardous waste:</i> all waste listed in annex 1 of the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal.</p> <p><i>Examples of hazardous waste:</i> unused pesticides, engine oil, brake fluid, tyres, medical waste, used Personal Protective Equipment (PPE)</p> <p><i>Note:</i> hazardous waste has clear procedures (fluorescent</p>

					lights, batteries, printer/toner cartridges) is not considered a risk
९	के योजना कार्यान्वयनले कृषि रसायनको प्रयोग बढाउन सक्छ ?				
यदि ९ को जवाफ हो आएमा	९.१	के योजना कार्यान्वयनले प्राकृतिक उत्पादन वा प्रविधिहरूद्वारा सजिलै प्रतिस्थापन गर्न सकिने कृत्रिम (synthetic) कृषिरसायनहरूको प्रयोगमा वृद्धि गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples of natural products or techniques: integrated pest management, conservation agriculture Note: mitigation measures would have to ensure correct use
	९.२	के योजना कार्यान्वयनमा अन्तराष्ट्रिय रुपमा प्रतिवन्धित किटनाशकहरूको प्रयोग समावेश हुन सक्छ ?		उच्च	References: pesticides meeting the criteria of classes 1a or 1b of the WHO Recommended Classification of Pesticides by Hazard; pollutants governed by the Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants Note: strong risk management measures would have to ensure that these types of pesticides are not used and correctly disposed of
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड ४ : जलवायु परिवर्तन			हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
१०	के योजना कार्यान्वयनले ईन्धन दहन, भूमिको आवरणमा परिवर्तन (change in land cover), वा अन्य श्रोतहरूबाट हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढाउन सक्छ?				
यदि १० को जवाफ हो आएमा	१०.१	के योजना कार्यान्वयनले योजना कार्यान्वयन अधिको तुलनामा ईन्धन (काठ, कोईला, वा जिवास्म ईन्धन) को खपतमा स्थायी वृद्धि गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples: intervention introduces an irrigation scheme with engine-powered pumping system; intervention introduces income-generating activity that requires a permanent input of fuel or wood
	१०.२	के योजना कार्यान्वयनले १ देखि १० हेक्टर (सन्निहित वा संचयी) क्षेत्रमा वनस्पती आवरणलाई घटाउन वा रुपान्तरण गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples of degradation: burning, thinning, felling, unsustainable pruning and harvesting from trees and other forest resources Examples of conversion: clearance of forest or wetland for agriculture
	१०.३	के योजना कार्यान्वयनले १० हेक्टर (सन्निहित वा संचयी) क्षेत्र भन्दा बढिमा वनस्पती आवरणलाई घटाउन वा रुपान्तरण गर्न सक्छ ?		मध्यम	Examples of degradation: burning, thinning, felling, unsustainable pruning and harvesting from trees and other forest resources Examples of conversion: clearance of forest or wetland for agriculture
११	के योजना कार्यान्वयनले धेरै मानिसहरूलाई प्राकृतिक जोखिममा भेड्याउन सक्छ वा केहि मानिसहरूलाई प्राकृतिक प्रकोपहरूप्रति बढि जोखिममा पार्न सक्छ ?				Note: this question intends to probe changes in exposure, resilience and vulnerability of people to natural hazards Examples of natural hazards: droughts, floods, cyclones, locust swarms
यदि ११ को जवाफ हो आएमा	११.१	के योजना कार्यान्वयनले त्यस्तो पुर्वाधार वा सगपती सिर्जना गर्छ ? जसले कुनैपनि व्यक्तिको प्राकृतिक जोखिममा पर्ने सम्भावना बढाउछ ।		मध्यम	Example: a new dam that could easily break down under heavy rainfall increases the exposure of the people living immediately downstream of the dam Note: this question particularly applies to vulnerable groups
	११.२	के योजना कार्यान्वयनले मानिसहरूको प्राकृतिक जोखिममा पर्ने सम्भावना बढाउदै व्यवहार, वा जिविकोपार्जन रणनितिहरू परिवर्तन गर्न सक्छ ?		मध्यम	Example: the intervention introduces water management techniques that are replicated incorrectly by the community, involuntarily increasing their exposure to floods Note: this question particularly applies to vulnerable groups
	११.३	के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि व्यक्तिलाई आउँदो ५ वर्षमा प्राकृतिक प्रकोपबाट क्षतिहुने सम्पत्तीमा बढि निर्भर बनाउन सक्छ ?		मध्यम	Example: farmers completely shifting to irrigated agriculture while the irrigation scheme is prone to floods or droughts; farmers planting water-intensive crops (like sugarcane) in rain-fed plots that are prone to future decrease in rainfall

	११.४	के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि किसानलाई थोरै संख्याको बालीहरूमा बढि निर्भर बनाउन सक्छ ?		मध्यम	Examples: farmers investing in one cash crop instead of multiple crops
	११.५	के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि व्यक्तिको जिविकोपार्जनका विकल्पहरू घटाउन सक्छ ?		मध्यम	Example: intervention fencing off communal land used by some of the community members Note: this question particularly applies to vulnerable groups
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड ५ : संरक्षण र मानव अधिकार			हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
	१२	के योजना कार्यान्वयनले केहि मानिसहरूको अधिकार उलङ्घन (चाहे लाभग्राही हुन वा अरु कोहि) वा उनीहरूलाई विभेद गर्न सक्छ ?			
यदि १२ को जवाफ हो आएमा	१२.१	के योजना कार्यान्वयनले अन्तराष्ट्रिय अधिकारको मापदण्ड र राष्ट्रिय कानूनद्वारा उनीहरूलाई प्रदान गरिएका अधिकारहरूको उलङ्घन वा सिमित गर्न सक्छ ?		मध्यम	References for international rights standards: United Nations Charter; Universal Declaration of Human Rights; International Covenant on Civil and Political Rights; International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
	१२.२	के योजना कार्यान्वयनले राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय मापदण्डहरूद्वारा परिभाषित मौलिक श्रम अधिकार वा सिद्धान्तहरूलाई बेवास्ता गर्न सक्छ ?		उच्च	References: ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work; ILO Convention 29 on Forced Labour; ILO Convention 105 on the Abolition of Forced Labour; ILO Convention 100 on Equal Remuneration; ILO Convention 111 on Discrimination (Employment and Occupation); and national labour laws. Labour Act of Government of Nepal. Note: The participation for Local Infrastructure is not considered 'labour' and the transfer to the participants is not considered a 'wage'.
	१२.३	के योजना कार्यान्वयनले व्यक्ति वा समुहमाथि हुने विभेदलाई बढावा दिन सक्छ ?		उच्च	Reference: Constitution of Nepal, 2015.
	१२.४	के योजना कार्यान्वयनले जोखिम समूहको रूपमा पहिचान भएका मानिसको सम्पत्ति माथिको पहुँचलाई थप सिमित गर्न सक्छ ?		उच्च	Example: a forest area used for hunting and recollection by indigenous forest dwellers is turned into protected area
	१३	के योजना कार्यान्वयनले मानिसहरूको भौतिक वा आर्थिक अनैच्छिक पुनर्वासलाई बढावा दिन सक्छ ?			Definition of economic resettlement: people having to move to a new area because they lost access to productive assets or livelihood resources Definition of physical resettlement: people having to move to a new area because they lost their shelter or the land on which they lived
यदि १३ को जवाफ हो	१३.१	के योजना कार्यान्वयनले २० जना सम्म मानिसहरूको भौतिक वा आर्थिक अनैच्छिक पुनर्वासलाई बढावा दिन सक्छ ?		मध्यम	Reference: the same threshold is used by IFAD Note: forced physical resettlement without lawful compensation and clear implementation procedures is strictly prohibited Note: any form of resettlement requires a resettlement plan
	१३.२	के योजना कार्यान्वयनले २० जना भन्दा बढि मानिसहरूको भौतिक वा आर्थिक अनैच्छिक पुनर्वासलाई बढावा दिन सक्छ ?		उच्च	Reference: the same threshold is used by IFAD Note: forced physical resettlement without lawful compensation and clear implementation procedures is strictly prohibited Note: any form of resettlement requires a resettlement plan
	१४	के योजना कार्यान्वयनले बालश्रम निम्त्याउन सक्छ ?			Definition of child labour: ILO Convention 138 or the national legislation, whichever of the two is the strictest.

यदि १४ को जवाफ हो	१४.१	के योजना कार्यान्वयनले १४ वर्ष मूनिका नाबालिगहरुलाई हल्का कामकालागि पारिश्रमिक वा विनापारिश्रमिकको रोजगारीमा लगाउन सक्छ ?		उच्च	Reference: the age defined by the National Labour Act.
	१४.२	के योजना कार्यान्वयनले १८ वर्ष मूनिका नाबालिगहरुलाई उनीहरुको स्वास्थ्य, सुरक्षा, वा नैतिकतालाई खतरामा पार्न सक्ने गतिविधिहरुमा पारिश्रमिक वा विनापारिश्रमिकको रोजगारीमा लगाउन सक्छ ?		उच्च	Reference: National Labour Act and Policy.
१५		के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि मुर्त या अमुर्त सांस्कृतिक सम्पादालाई नकारात्मक असर पार्न सक्छ ?			<i>Examples of tangible cultural heritage: sacred sites, burial grounds, temples, paintings, monuments, etc.</i> <i>Examples of intangible cultural heritage: traditions, rituals, performances, oral lore, knowledge, skills, etc.</i> <i>References: UNESCO Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage; UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage</i>
यदि १५ को जवाफ हो	१५.१	के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि मुर्त या अमुर्त सांस्कृतिक सम्पादालाई स्थाई वा अपरिवर्तनीय रुपमा नकारात्मक प्रभाव पार्न सक्छ ?		मध्यम	<i>Examples: the intervention will develop a value chain for a plant species that is considered sacred by one ethnic group (but not other groups) in the area;</i>
	१५.२	के योजना कार्यान्वयनले कुनै पनि मुर्त या अमुर्त सांस्कृतिक सम्पादालाई स्थाई वा अपरिवर्तनीय रुपमा नकारात्मक परिणाम ल्याउनेगरी प्रभाव पार्न सक्छ ?		उच्च	<i>Examples: a road is planned through land that is considered sacred by at least one ethnic group; the intervention will collect knowledge from indigenous peoples about their environment without giving them control over the use of this knowledge</i>
१६		के योजना कार्यान्वयनले आदिवासी जनजाती वा तिनिहरुको बसोबास क्षेत्रलाई समावेश वा असर गर्न सक्छ ?			<i>apply the following criteria to distinguish indigenous peoples: they usually live within (or maintain collective attachments to) geographically distinct habitats and ancestral territories; they tend to maintain distinct social, economic, and political institutions within their territories; they typically aspire to remain distinct culturally, geographically, and institutionally rather than assimilate fully into national society; they self-identify as indigenous or tribal. Reference: Constitution of Nepal.</i>
यदि १६ को जवाफ हो	१६.१	के योजना आदिवासी जनजातीको स्वामित्वमा रहेको, उनीहरुले व्यवस्थापन गरेको वा दावी गरिएको क्षेत्रमा कार्यान्वयन हुन सक्छ ?		मध्यम	Note: If indigenous peoples are involved, an engagement plan is needed that describes how their Free Prior and Informed Consent (FPIC) was obtained and will be maintained. Reference: Constitution of Nepal.
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड ६ : लैङ्गिक समानता			हो/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
१७		के योजना कार्यान्वयनले लैङ्गिक असमानता, विभेद, असमावेशिता, अनावश्यक कार्यभार र /हिंसा निम्त्याउन सक्छ ? Could the intervention lead to gender-based inequalities, discrimination, exclusion, unwanted workload and/or violence?			Reference: Constitution of Nepal, 2015 and different policies formulated by the Ministry of Women, Children and Senior Citizens.
यदि १७ को जवाफ हो	१७.१	के योजना कार्यान्वयनले महिला र /वा केटीहरुलाई (घरेलु र हेरचाह संबन्धित कार्य सहित) दडि निशुल्क कार्य गराउन सक्छ ?		मध्यम	Example: girls needing to carry more water; women needing to spend more time preparing food, women needing to look after new crops introduced by the intervention
	१७.२	के योजना कार्यान्वयनले घरपरिवार र वा समुदाय स्तरमा निर्णय प्रक्रियामा लैङ्गिक असमानता बढाउन सक्छ ?		मध्यम	Example: creation of cooperatives for commercialization of crops in which women are not represented

	१७.३	के योजना कार्यान्वयनले लैङ्गिक असमानताका लागि विद्यमान अवस्थाहरूलाई विस्तार वा नयाँ अवस्थाहरू श्रृजना गर्न सक्छ ?		उच्च	Examples: creation of assets that only benefit men or men-headed households; increase in income for men deriving from work carried out by women; girls taken out of school because the school has moved, or the road is not safe anymore
	१७.४	के योजना कार्यान्वयनले लैङ्गिक हिंसा बढाउन वा निम्त्याउन सक्छ ?		उच्च	Example: wo/men experiencing acts of violence because they carry out work that is socio-culturally unacceptable for wo/men; women being subjected to violence (or threats), because they are increasingly mobile in their communities Reference: National level different policies on ending gender-based Violence.
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड ७ : सामुदायिक स्वास्थ्य, सुरक्षा र द्वन्द्व सम्वेदनशिलता			हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
	१८	के योजना कार्यान्वयनले समुदाय, छिमेकी समुदाय, वा सरणार्थी/आन्तरिक विस्थापित समुह र होस्ट समुदाय बीच तनाव वा द्वन्द्व बढाउन सक्छ ?			
	१८.१	के योजना कार्यान्वयनको लागि स्थानहरूको छनौटले कुनै विशेष जातिय, धार्मिक, राजनितिक वा अन्य समुहमा ध्यान केन्द्रित गर्न वा बहिष्कार गर्न र विद्यमान गुनासाहरूलाई सुदृढ पार्न सक्छ ?		मध्यम	Examples: the intervention benefits one faction in a pre-existing conflict
	१८.२	के योजना कार्यान्वयनका लक्षहरू द्वन्द्वका मुख्य भागहरूसँग मिल्न र द्वन्द्वका तनाव वा जोखिमहरूमा प्रभाव पार्न सक्छ ? Could the targeting coincide with key divisions in the conflict and have an impact on tensions or risks of conflict?		उच्च	Example: targeting criteria select farmers in a context of farmer-herder conflict; targeting criteria based on marginalised status, where this overlaps with group identity
	१८.३	के योजना कार्यान्वयनले विभिन्न समुहलाई भिन्न फाईदाहरू प्रदान गर्न सक्छ ? वा कुनै पनि तरिकाले कुनै एक समूहको शक्तिलाई अर्कोको भन्दा बलियो बनाउन सक्छ ?		मध्यम	Example: reinforcing economic benefit of any group over another through supporting specific roles in value chains; project resources or outputs are captured by elites to promote or reinforce their own patronage networks
	१८.४	के समुदायमा शक्ति सम्वन्धले योजना कार्यान्वयनमा प्रभाव पार्न सक्छ ?		मध्यम	Example: participatory processes are unintentionally organized in such a way that marginalized groups are unable to challenge the powerful people; food inputs provided to recipients are re-shared among the community
	१८.५	के योजना कार्यान्वयनले सामाजिक-आर्थिक असमानता वा द्वन्द्व सिर्जना गर्ने, सुदृढ गर्ने वा बढाउनेगरी कार्यकालको व्यवस्थालाई परिवर्तन गर्न सक्छ ? Could the intervention change tenure arrangements in such a way that they create, reinforce, or exacerbate socio-economic inequalities or conflicts?		उच्च	Definition of tenure: The set of formal or customary rules for ownership of, access to, and usufruct of natural resources, including land. Reference: Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests Examples: the activity changes land tenure arrangements in an area where land ownership is already subject of conflict; the development of an irrigation scheme on land that is contested by different families
यदि १८ को जवाफ हो	१८.६	के योजना कार्यान्वयनले विद्यमान द्वन्द्वलाई बढावा दिन सक्छ वा आन्तरिक विस्थापित समूह/सरणार्थीहरू र होस्ट समुदायहरू बीच नयाँ		उच्च	

		द्वन्द्व सिर्जना गर्न सक्छ ?			
	१८.७	के योजना कार्यान्वयनको समय तनाव बढेको वा त्यस्ता घटना घटीरहेको समयसंग मेल खान्छ ?		मध्यम	
१९		के योजना कार्यान्वयन युद्ध अर्थतन्त्रको समयमा पर्न सक्छ ? Could the intervention become caught up in a war economy?			
यदि १९ को जवाफ हो	१९.१	के सशस्त्र द्वन्द्व कर्ताहरूले योजनाका श्रोतहरूलाई अन्यत्र सार्न सक्छन् ?		उच्च	
	१९.२	के योजनासंग सम्बन्धित आपूर्तिकर्ताहरूको द्वन्द्वरत पक्षहरूसंग कुनै पनि प्रकारको सम्बन्ध हुन सक्छ ? वा द्वन्द्वका कुनै पनि कारणहरूसंग सम्बन्धित हुन सक्छ ?			
२१		के योजनाले योजना कार्यान्वयनमा संलग्न मानिसहरूको स्वास्थ्य वा सुरक्षालाई जोखिममा पार्न सक्छ ?			
यदि २१ को जवाफ हो	२१.१	के योजना कार्यान्वयनले गर्भवती र सुत्केरी महिलाहरूलाई समावेश गर्न सक्छ ? जसले उनीहरूको स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पार्न सक्छ ?		मध्यम	
	२१.२	के योजना कार्यान्वयनले भारी उपकरण, ढुवानीका भारी साधनहरू, वा जोखिमयुक्त सामग्रीहरूको प्रयोग गर्ने मानिसहरूको स्वास्थ्य वा सुरक्षामा जोखिम निम्त्याउन सक्छ ?		मध्यम	Example: increase in respiratory diseases due to the introduction of a new food processing technique that generates dust
	२१.३	के योजना कार्यान्वयनले भारी उपकरण, ढुवानीका भारी साधनहरू, वा जोखिमयुक्त सामग्रीहरूको प्रयोग गर्ने मानिसहरूमा स्थायी चोटपटक वा मृत्यु हुन सक्छ ?		उच्च	
२२		के योजना कार्यान्वयनले समग्र समुदायको स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पार्न सक्छ ?			
यदि २२ को जवाफ हो	२२.१	के योजना कार्यान्वयनले समुदायमा अन्तरनिहित वा विद्यमान रोगहरूको फैलावटलाई सहज बनाउन सक्छ ?		मध्यम	Example: increase in respiratory diseases due to the introduction of a new food processing technique that generates dust
	२२.२	के योजना कार्यान्वयनले पानीजन्य रोगहरूको फैलावटलाई सहज बनाउन सक्ने पानी संग सम्बन्धित		मध्यम	Example: the construction of dams or water ponds could increase the development of mosquitos and hence diseases like malaria

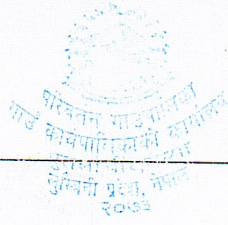

	पूर्वाधारको विकास गर्नेछ ?	व्यक्ति प्रश्न, २०७३		
२२.३	के योजना कार्यान्वयनले समुदायमा नयाँ गोगदरु ल्याउन सक्छ ?		उच्च	Example: the inadequate management of food distribution points could spread COVID-19, and new communicable diseases could introduce new communicable diseases
वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड : प्रभावित जनता प्रतिको जवाफदेहिता		हे/होई न	जोखिमको स्तर	टिप्पणी/व्याख्या
२३	के योजना डिजाईन, कार्यान्वयन वा अनुगमनको बेलामा केहि प्रमुख सरोकारवालाहरुको आवाज नसुनिने जोखिम छ ?			Reference: Local Government Operation Act, 2074
यदि २३ को जवाफ हो	२३.१	के केहि सम्बन्धित सरोकारवालाहरुले उनीहरुलाई उपयुक्त तवरले सरोकार नराखेको महशुश गर्न सक्छन ?	मध्यम	Examples: in refugee contexts, both refugees and host communities need to be consulted; in contexts where different ethnic groups live together, all ethnic groups need to be consulted
	२३.२	के केहि सान्दर्भिक सरोकारवालाहरु लाई विशेषगरी त्यस्ता मानिस वा समूहहरु जो पहिलेनै सिमान्तिकरणको जोखिममा छन, छलफलमा सहभागी नहुन दबाव दिन सक्छन ?	मध्यम	
	२३.३	के केहि सान्दर्भिक सरोकारवालाहरु विशेषगरी त्यस्ता मानिस वा समूहहरु जो पहिलेनै सिमान्तिकरणको जोखिममा छन, ले गुनासो वा पृष्ठपोषण दिन असहज महशुश गर्न सक्छन ?	मध्यम	Examples: some people cannot file complaints in their native language

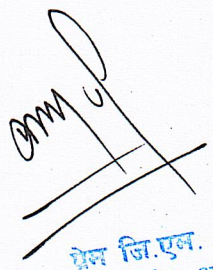
अनुसुचि १३ : वातावरणीय तथा सामाजिक जोखिम प्रभाव अध्ययन प्रमाणिकरण ढाँचा

योजनाको नाम र स्थान :			
जिम्मेवार इकाई वा कार्यालय			
साभेदार संस्था :			
योजनाको अपेक्षित समय र अवधि :			
गतिविधिको संक्षिप्त सारांश र मुख्य तत्वहरु : (जस्तै : योजना सम्बन्धि संक्षिप्त विवरण):			
अध्ययनको परिणाम:			
क श्रेणी / उच्च स्तरको जोखिम	ख श्रेणी / मध्यम स्तरको जोखिम	ग श्रेणी / निम्न स्तरको जोखिम	
म यो प्रमाणित गर्दछुकि, अध्ययन उपयुक्त ज्ञान र अनुभव भएको व्यक्ति वा व्यक्तिहरुद्वारा गरिएकोछ, अध्ययनमा जो कोहि संलग्न भएपनि काम लगनशिलतापूर्वक, वस्तुनिष्ठापूर्वक र पूर्वाग्रह बिना गरिएको छ। यो मूल्याङ्कन हाम्रो..... र यसले एउटा व्यवसायीक, प्रमाण-र सन्दर्भ आधारित मूल्याङ्कनलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ। साथै, शंका भएको ठाउँमा विशेषज्ञको सल्लाह र पूरक विशेषज्ञता खोजिएको छ। यो अध्ययन			

प्रमाणिकरण गर्ने स्थानिय सरकारका आधिकारिक कर्मचारीको नाम, पद र हस्ताक्षर :	
वातावरणिय प्रभाव अध्ययनगर्ने व्यक्तिको नाम, संस्था, पद र हस्ताक्षर :	
सामाजिक प्रभाव अध्ययन गर्ने व्यक्तिको नाम, संस्था, पद र हस्ताक्षर :	
अध्ययन टोली/समूह कार्यको रूपमा गरिएको थियो (हो /होईन)	
के अध्ययनको लागि अतिरिक्त विशेषज्ञको सल्लाह/सहयोग लिएको (हो /होईन) थियो ? यदि लिएको थियो भने, नाम, सम्बद्धता र विशेषज्ञताको क्षेत्र उल्लेख गर्नुहोस ।	
के सल्लाह केन्द्रिय कार्यालयको वातावरणिय तथा सामाजिक सुरक्षा टोली बाट लिइएको थियो ? (हो /होईन)	
के प्रभाव अध्ययन योजना ढाँचा परिवर्तनउन्मुख छ ? यदि छ भने (हो/होईन) कसरी ? संक्षिप्त रूपमा वर्णन गर्नुस ।	
मथि उल्लेखित बाहेक अध्ययनको क्रममा देखिएका महत्वपूर्ण अवलोकन, अनिश्चयता वा अन्य महत्वपूर्ण कारकहरु यहाँ उल्लेख गर्नुहोस । गतिविधिका सह-लाभहरु पनि वर्णनगर्न सकिन्छ । यदि योजना निम्न स्तरको जोखिम समूहमा (ग श्रेणी) वर्गिकृत छ भने, कारण सहित संक्षिप्त विवरण उल्लेख गर्नुहोस ।	

प्रेम जि.एम.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

